MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS IR VALDYMO KATEDRA

ERNESTA ROZANAITĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

ŠIAULIŲ REGIONO ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS KŪRIMO YPATYBĖS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Algimantas Bakas

Vilnius, 2007

TURINYS

ĮVADAS 3
1. ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINĖ IR ADMINISTRACINĖ BAZĖ LIETUVOJE 6
1.1. Europos Sąjungos direktyvos 6
1.2. Lietuvos Respublikos teisės aktai 8
2. ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖ ŠIAULIŲ REGIONE 13
2.1. Šiaulių regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimas 13
2.2. Atliekų tvarkymo sistemos dalyviai ir jų vaidmuo kuriamoje sistemoje 17
2.3. Principo „Teršėjas moka“ įgyvendinimas 22
2.3.1. Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą taikymas 22
2.3.2. Lengvatų rinkliavos mokėtojams nustatymas 25
2.4. Atliekų šalinimas regiono mastu 27
2.5. Rūšiavimo svarba 32
3. ŠIAULIŲ REGIONO ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS KŪRIMO YPATYBĖS 37
3.1. Principo „Teršėjas moka“ regione administravimas 37
3.1.1. Savivaldybių bendradarbiavimo svarba 37
3.1.2. Priežastys, lėmusios skirtingą vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo taikymą 39
3.1.3. Pirmosios rinkliavos „nesolidarumo“ pasekmės 40
3.1.4. Rinkliavos surinkimo Šiaulių mieste 2007-01-01-2007-10-31 ypatumai 42
3.2. Atliekų surinkimo ir tvarkymo apžvalga 45
3.2.1. Atliekų tvarkymo paslaugų teikimas gyventojams ir esamų pažeidimų Šiaulių mieste analizė 45
3.2.2. Antrinių žaliavų surinkimas regione 47
3.2.3. Konteinerinių aikštelių poreikis 52
3.2.4. Sąvartyne šalinamų atliekų kiekių kaita 55
3.3. Visuomenės švietimas Šiaulių regione 58
IŠVADOS 64
REKOMENDACIJOS 66
LITERATŪRA 67
SANTRAUKA 72
SUMMARY 73
PRIEDAI 74

ĮVADAS

Temos aktualumas. Atliekos yra neatsiejama žmogaus ūkinės veiklos ir buities dalis. Panaudojant gamtinius išteklius, dėl gamybos ar kitokios ūkinės veiklos procesų netobulumo, neišvengiama nuostolių, atliekomis tampa ir vartojami nebetinkami ar nereikalingi daiktai bei medžiagos. Formaliai vertinant, atliekos – tai visa, kas nepanaudota ar netinkama. Bendrojoje aplinkos apsaugos sistemoje atliekų tvarkymo sektoriui priskiriamos ir atliekomis vadinamos tik kietosios ir skystosios atliekos, išskyrus nuotekas. Atliekų tvarkymo teisės aktuose „atliekos“ apibrėžiamos kaip bet kokios medžiagos ar daiktai, kurių atliekų turėtojas atsikrato, nori atsikratyti ar privalo atsikratyti ir kurie priklauso tam tikroms atliekų kategorijoms.

Dar 1992 metais Rio de Žaneiro konferencijoje priimtoje Dienotvarkėje XXI buvo apibrėžtos pagrindinės gairės atliekų tvarkymo srityje. Svarbiausios atliekų tvarkymo strategijos nuostatos: mažinti atliekų sudarymą; didinti pakartotinį atliekų naudojimą; skatinti tinkamos, aplinkai nekeliančios pavojaus, atliekų tvarkymo sistemos įgyvendinimą.

Mūsų šaliai įstojus į Europos Sąjungą, ypač svarbiais tapo ES reikalavimai atliekų tvarkymo srityje. 1996 m. paskelbtame Pranešime apie Bendrijos strategiją atliekų tvarkymo srityje pateikiama Europos Sąjungos atliekų tvarkymo politika. Dokumentas patvirtina 1989 m. Bendrijos atliekų tvarkymo strategijoje nustatytą „principų hierarchiją“, t.y. atliekų prevencija ir toliau lieka pirmuoju prioritetu, o po jo seka atliekų tvarkymas ir, galų gale, saugus šalinimas. Jei atliekų negalima išvengti, jas reikia tvarkyti, naudoti pakartotinai arba energijai gauti. Atliekų šalinimas sąvartyne ir deginimas pasirenkami tik tuomet, kai nėra jokių galimybių atliekas perdirbti.

Europos Sąjungos atliekų tvarkymo politikoje ypač daug reikšmės teikiama artimiausio atstumo ir vidinio pakankamumo principams. Artimiausio atstumo principas reiškia, kad atliekos turi būti šalinamos pačiame artimiausiame tam skirtame įrenginyje, o vidinio pakankamumo principas reikalauja, kad Bendrijoje susidariusios atliekos būtų šalinamos jos viduje, o ne išvežamos už jos ribų. Abu šie principai taikomi šalinamoms, o ne perdirbamoms atliekoms.

2002 metais patvirtintame Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane pabrėžta regioninio atliekų tvarkymo sistemų sukūrimo svarba. Jame taip pat konstatuojama, kad griežtus aplinkosauginius reikalavimus atliekų tvarkymui galima bus įgyvendinti tik tuo atveju, jeigu šios sistemos bus pakankamai plačios, t.y. aptarnaus didžiąją dalį regione susidarančių atliekų generatorių. Dėl didelių šios sistemos įgyvendinimo kaštų savivaldybėms tikslinga bendradarbiauti kuriant regionines atliekų tvarkymo sistemas.

Atliekų tvarkymas Lietuvoje yra prioritetinė aplinkos apsaugos sritis, kurios svarba nurodyta Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. I-1550 (Žin., 1996, Nr. 103-2347) patvirtintoje Valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje.

Problema. Nuolat didėjantys atliekų srautai bei nekokybiškas jų tvarkymas verčia rūpintis aplinkos apsaugos kokybės gerinimu, gyventojų švietimu. Lietuvos Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane numatytas priimtiniausias kelias šios problemos sprendimui – „uždaryti ir sutvarkyti visus šiuo metu veikiančius sąvartynus ir šiukšlynus, vietoje jų įrengiant 10 modernių regioninių sąvartynų Lietuvoje“. Sukūrus regioninę atliekų tvarkymo sistemą bei įrengus optimalų sąvartynų skaičių, nauja atliekų tvarkymo sistema padarys teigiamą įtaką veiksniams, numatytiems atliekų tvarkymo plane.

Darbo tikslas. Nagrinėjant regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimo svarbą bei esmines prielaidas sistemos vystymui, svarbu apžvelgti svarbiausias Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimosi ypatybes.

Uždaviniai:

- Išanalizuoti Europos Sąjungos reikalavimus atliekų tvarkymo srityje bei teisinį reglamentavimą Lietuvoje.
- Nagrinėti regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimą Šiaulių regione.
- Įvertinti ir išanalizuoti Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos veiklos pirmuosius rezultatus.
- Pateikti išvadas/rekomendacijas apie kuriamą atliekų tvarkymo sistemą Šiaulių regione.

Tyrimo objektas. „Šiaulių apskrities atliekų tvarkymo sistema“ projekto įgyvendinimas, laikomas atliekų tvarkymo sistemos plėtros pavyzdiniu projektu ir pradėtas vykdyti vienas iš pirmųjų Lietuvoje.

Hipotezė. Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą įvedimas yra lemiamas veiksnys Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimui.

Tyrimo metodai. Rašant darbą bus naudojamas aprašomasis bei vaizduojamasis medžiagos pateikimo metodas, kurio pagrindą sudarys: oficialių dokumentų ir įstatyminės bazės analizės, apžvalgos ir aprašomasis metodai:

- ***Oficialių dokumentų ir įstatyminės bazės analizės metodas*** bus naudojamas nagrinėjant Lietuvos įstatyminę bazę, ES direktyvas ir kitus svarbiausius dokumentus, susijusius su regionine atliekų tvarkymo sistema. Metodas leis susipažinti su dokumentų nuostatomis ir esminiais reguliavimo aspektais.
- ***Apžvalgos metodas*** bus naudojamas palyginti situacijai iki Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimo ir jam prasidėjus.

- ***Aprašomasis metodas*** naudojamas, aprašant atliekų tvarkymo sistemos kūrimąsi ir tikslų įgyvendinimą.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas ir priedai. Darbe pateiktos 6 lentelės, 12 paveikslėlių, naudoti 73 literatūros šaltiniai. Darbo pabaigoje pridėti priedai.

1. ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINĖ IR ADMINISTRACINĖ BAZĖ LIETUVOJE

1.1. Europos Sąjungos direktyvos

Siekiant įvykdyti atliekų tvarkymą reglamentuojančių ES direktyvų ir Lietuvos teisės aktų reikalavimus, Lietuvoje pradėtos diegti regioninės atliekų tvarkymo sistemos, apimančios kelių savivaldybių teritorijas ir padedančios apsaugoti aplinką nuo užteršimo atliekomis. Regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimas – naujas ir perspektyvus reiškinys, sąlygotas Lietuvos įsipareigojimų Europos Sąjungai.

Tam, kad priartinti Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyminę bazę prie ES galiojančių atliekų tvarkymo normų didžiausias dėmesys skiriamas Europos Komisijos tarybos direktyvoms:

- Bendroji atliekų direktyva (75/442/EEB pervadinta 2006/12/EB);
- Sąvartynų direktyva (1999/31/EB);
- Pavojingų atliekų (91/689/EEB);
- Atliekų deginimo (2000/76/EB, 94/67/EB, 89/369/EEB, ir 89/429/EEB);
- Pakuočių ir pakuočių atliekų (94/62/EB);

Direktyva (75/442/EEB pervadinta į 2006/12/EB) dėl atliekų – tai pagrindinis ir seniausias ES atliekų tvarkymo teisės aktas, kurios priėmimą lėmė būtinybė suvienodinti atliekų tvarkymo reikalavimus valstybėse narėse, siekiant išvengti konkurencijos sąlygų pažeidimų, bei derinti valstybių narių veiksmus. Šioje direktyvoje ir vėlesnėje iš dalies ją keičiančioje direktyvoje 91/156/EEB pateiktos pagrindinės su atliekų tvarkymu susiję sąvokos, nustatytas atliekų tvarkymo valdymo reglamentavimas (leidimai, kontrolė ir planavimas), numatytas vienodo principo taikymas padengiant atliekų tvarkymo išlaidas.

Ši direktyva įpareigojo valstybes nares (tuo tarpu ir Lietuvą) imtis priemonių, skatinančių atliekų vengimą ir susidariusių atliekų perdirbimą. Atliekos privalo būti panaudotos ar pašalintos nesukeliant pavojaus žmonėms ir nenaudojant procesų ar būdų, galinčių pakenkti aplinkai. Direktyvoje numatyta atliekų tvarkymo planavimo būtinybė ir nustatyta, jog atliekų tvarkymo išlaidos padengiamos remiantis principu „Teršėjas moka“. Teršėjas – tai atliekų turėtojas, kurio atliekas tvarko atliekų tvarkytojas arba produkto, iš kurio atliekos atsirado, gamintojas.

Direktyva 99/31/EB dėl atliekų sąvartynų – nurodo, kad greičiau būtų sudarytas ir pateiktas įgyvendinimo planas, įskaitant informaciją apie priemones, skirtas užtikrinti, kad atliekos būtų apdorojamos iki joms patenkant į sąvartyną, išvengiant pavojingų ir nepavojingų atliekų maišymo ir kontroliuoti sąvartynų uždarymą, taip pat jų priežiūrą po uždarymo.

Pavojingų atliekų direktyva (91/689/EEB). Ši direktyva nustato griežtesnius reikalavimus atliekoms, kuriose yra nors vienas pavojingas komponentas, galintis turėti žalingą poveikį sveikatai ir aplinkai. Atsakingos institucijos privalo imtis būtinų priemonių, kad visose pavojingų atliekų išvertimo (išpylimo) vietose tokios atliekos būtų registruojamos ir identifikuojamos. Turi būti imtasi priemonių, kad įmonės, šalinančios, renkančios, panaudojančios ar gabenančios pavojingas atliekas, nemaišytų skirtingų šių atliekų kategorijų arba pavojingų atliekų su nepavojingomis.

2000 m. gruodžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva **dėl atliekų deginimo (2000/76/EB).** Direktyva apima netoksines komunalines atliekas, taip pat netoksines nekomunalines atliekas (pvz. nuotekų dumblas, padangos ir medicininės atliekos) bei toksines atliekas, nepatenkančias į direktyvą 1994/67/EB (tokias kaip naudotos alyvos ir tirpikliai). Tiek pavojingų, tiek nepavojingų atliekų deginimas gali sąlygoti orą, vandenį ir dirvožemį teršiančių ar žmogaus sveikatai pavojų sukeliančių medžiagų išmetimą. Direktyva taikoma ne tik atliekų deginimo įmonėms, bet taip pat ir toms įmonėms, kurių pagrindinė paskirtis yra gaminti energiją ar materialius produktus, ir kurios atliekas naudoja kaip pastovų ar papildomą kurą, tuo būdu termiškai apdirbant atliekas prieš šalinimą. Direktyva netaikoma eksperimentinėms įmonėms, kurios siekia pagerinti deginimo procesą ir per metus sudegina ne daugiau kaip 50 t atliekų. Direktyvos pagrindu parengtas Atliekų tvarkymo įstatymo 3 priedas „Atliekų šalinimo būdai", kuriame nustatyti du jų šalinimo keliai – deginimas sausumoje ir deginimas jūroje. Direktyvos pagrindu parengti teisės aktai nustato aplinkosauginius reikalavimus deginant atliekas įmonėms, kurios užsiima šia veikla. Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija ir regionų aplinkos apsaugos departamentai kontroliuoja atliekų deginimui nustatytų aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi, o leidimus užsiimti šia veikla išduoda Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentai. Savivaldybėse šiandien dar nėra taikomas toks atliekų šalinimo būdas kaip deginimas. Siekdamos jį įgyvendinti, savivaldybės ateityje gali būti priverstos statyti naujas atliekų deginimo gamyklas. Toks savivaldybių sprendimas pareikalautų iš jų nemažų finansinių investicijų. Direktyvos nuostatos gali būti įgyvendinamos ir kitu keliu. Kadangi atliekų tvarkyme dalyvauja ir privatus kapitalas, tai atliekų deginimą galima perduoti vykdyti ir privatiems asmenims. Toks sprendimas iš savivaldybių pareikalautų tik organizacinio pobūdžio priemonių.

Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva (94/62/EB) harmonizuoja pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo nacionalines priemones, skirtas užkirsti kelią ar mažinti žalingą poveikį aplinkai. Direktyva taip pat siekiama užtikrinti vidaus rinkos funkcionavimą ir išvengti prekybos kliūčių bei konkurencijos iškraipymo ir apribojimo Europos Bendrijoje.

Direktyvos tikslas – pakuočių atliekų prevencija ir pakartotinio pakuočių naudojimo, perdirbimo bei kitų pakuočių atliekų utilizavimo formų įdiegimas, taip sumažinant tokių šalintinų atliekų kiekį.

Direktyva (2 str.) taikoma visoms Bendrijoje į rinką pateiktoms pakuotėms ir visoms pakuočių atliekoms, gaminamoms ar naudojamoms pramonės, prekybos, raštinių, parduotuvių, paslaugų, buities ar kitose srityse, nepriklausomai nuo naudotų medžiagų. Planuojama, kad iki 2007 m. bus panaudojama 50-65 proc. pakavimo atliekų, iš kurių būtų perdirbama nuo 25 iki 45 procentų. Be to, reikės perdirbti ne mažiau kaip 15 proc. kiekvienos rūšies pakavimo atliekų (popieriaus, kartono, stiklo, plastiko, metalo).

1.2. Lietuvos Respublikos teisės aktai

Pagrindiniai teisės aktai reglamentuojantys atliekų tvarkymą Lietuvoje yra:

- LR atliekų tvarkymo įstatymas;
- Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas;
- Atliekų tvarkymo taisyklės.

Atliekų tvarkymo teisiniai pagrindai, perkeliant pagrindines ES direktyvų 75/442/EEB (šiuo metu 2006/12/EB) ir 91/156/EEB nuostatas, išdėstyti **LR atliekų tvarkymo įstatyme**, kuriame nurodomi pagrindiniai aplinkos apsaugos valdymo principai. Reikalavimai atliekų tvarkymui apibrėžti 23 straipsnyje „Asmenys privalo laikytis LR įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų atliekų tvarkymo reikalavimų. Atliekų tvarkymo išlaidas apmoka teršėjas“.

Pirmoji įstatymo redakcija priimta 1998 m., dabar galiojanti antroji – 2002 m.. Įstatymas nustato bendruosius atliekų tvarkymo reikalavimus bei atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus. Šiame įstatyme pateiktos atliekų tvarkymo veiklą apibrėžiančios sąvokos, nustatyti atliekų tvarkymo prioritetai (prevencija, susidarančių kiekių ir pavojingumo mažinimas, perdirbimas, naudojimas energija gauti, saugus šalinimas). Atliekų tvarkymo veikla reglamentuojama nustatant bendruosius saugojimo reikalavimus.

Atliekų tvarkymo valstybino reglamentavimo funkcijos įstatymu suteikiamos Aplinkos, Sveikatos apsaugos, Ūkio ir Žemės ūkio ministerijoms bei apskričių viršininkams ir savivaldybėms. Aplinkos ministerija reglamentuoja ir administruoja visų atliekų tvarkymą, kontroliuoja nustatytų reikalavimų ir užduočių įgyvendinimą, koordinuoja kitų valstybės institucijų, apskričių viršininkų ir savivaldybių veiklą. Kitos įstatyme nurodytos ministerijos koordinuoja atitinkamų savo sritim atliekų tvarkymą. Apskričių viršininkai koordinuoja

savivaldybių veiksmus kuriant regionines atliekų tvarkymo sistemas, o savivaldybės atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymą savo teritorijose.

Įstatymas nustato trijų lygmenų – valstybinio, regioninio ir savivaldybių atliekų tvarkymo planavimą, planų tikslus, bendruosius rengimo bei tvirtinimo principus ir sudėtį. Savivaldybės, įstatyme nustatytomis sąlygomis, organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, būtinas jų teritorijose susidarančioms komunalinėms atliekoms tvarkyti. Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimas reglamentuojamas savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėmis.

Atliekų tvarkymo įstatyme nurodyti bendrieji reikalavimai detalizuoti LR aplinkos ministro įsakymu patvirtintose Atliekų tvarkymo taisyklėse (pirmoji redakcija galiojo nuo 1999 m., antroji – nuo 2004 m.), kurios nustato atliekų surinkimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo, apskaitos, identifikavimo, deklaravimo, rūšiavimo ir ženklinimo tvarką. Taip pat numato valstybinius apskričių ir savivaldybių atliekų tvarkymo planus ir tai, kad savivaldos institucijos turi aprūpinti miestus atliekų surinkimo, rūšiavimo ir pervežimo priemonėmis.

2000 – 2002 metais Aplinkos ministerija parengė tokius atliekų tvarkymo strateginius dokumentus:

- valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą;
- strateginį komunalinių sąvartynų planą;
- valstybinę aplinkos apsaugos finansavimo strategiją.

Minėti dokumentai formuoja strateginį požiūrį į atliekų tvarkymą kaip aplinkosauginės sistemos dalį. Strateginiame plane numatytos atliekų tvarkymo užduotys, priemonės ir veiksmai, kurie sudaro prielaidas įgyvendinti ES atliekų tvarkymo direktyvas.

Be to, iki 2013 metų Lietuva įsipareigoja iki 50 proc. sumažinti sąvartynuose šalinamų biodegraduojamų atliekų. Seni sąvartynai bus uždaryti iki 2009 metų, o atliekos bus šalinamos tik direktyvos reikalavimus atitinkančiuose sąvartynuose.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija 2006 m. balandžio mėn. pradėjo rengti 2002 m. priimto **Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano** pakeitimo projektą. 2007 m. spalio 31 d. Vyriausybė pritarė šio plano, kuriam buvo atliktas strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (SPAV), pakeitimo projektui. Šis naujos redakcijos dokumentas skirtas konkrečiam 2007-2013 m. laikotarpiui.

Atliekų tvarkymas turi būti planuojamas. Visų valstybės valdymo lygmenų atliekų tvarkymo planai turi būti koordinuojami taip, kad sudarytų darnią visumą.

Naujos redakcijos Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano nuostatos ir užduotys suformuluotos remiantis dabartinės atliekų tvarkymo būklės analize. 2007-2013 metais numatoma pirmenybę teikti atliekų susidarymo prevencijai, jų pakartotiniam panaudojimui, perdirbimui ir kitokiam naudojimui. Šie prioritetai įpareigoja siekti, kad šalyje susidarytų kuo

mažiau atliekų, o tos atliekos, kurių neįmanoma išvengti, būtų perdirbamos ar kitaip panaudojamos stengiantis kuo mažiau jų šalinti sąvartynuose.

Valstybiniame strateginio atliekų tvarkymo plano projekte pateikiama esamos atliekų tvarkymo būklės stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių analizė, nustatyti atliekų tvarkymo principai ir prioritetai, tikslai ir uždaviniai, aprašyta atliekų tvarkymo sistema. Šio plano rengimo tikslas – įvertinant esamą atliekų tvarkymo būklę Lietuvoje, nustatyti ilgalaikius atliekų tvarkymo politikos formavimo tikslus ir prioritetus, strategines atliekų tvarkymo nuostatas ir užduotis, numatyti pagrindines teisines, administracines ir ekonomines priemones, kurios turėtų būti vykdomos visuose valdymo lygmenyse, siekiant sukurti efektyvią atliekų tvarkymo sistemą.

Atliekų tvarkymo sistemos plėtojimas – svarbi integracijos į Europos Sąjungą dalis, todėl plane nurodytos pagrindinės teisinės, administracinės ir ekonominės priemonės, kurios turėtų būti vykdomos visuose valdymo lygmenyse. Taip pat nustatytos užduotys ir numatyti veiksmai ir priemonės, kurias turi įgyvendinti valstybės ir savivaldybių institucijos. Šiame plane aptartus bendruosius atliekų tvarkymo principus, veiksmus ir užduotis reguliariai reikės tikslinti ir detalizuoti priklausomai nuo atliekų tvarkymo rezultatų ir naujos informacijos. Planas parengtas atsižvelgiant į Europos Sąjungos atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus.

Svarbiausieji plano tikslai:

- apsaugoti gamtą ir žmonių sveikatą nuo taršos atliekomis poveikio, maksimaliai, tačiau racionaliai naudojant atliekų medžiaginius ir energetikos išteklius;
- sukurti racionalią atliekų tvarkymo sistemą, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų;
- nustatyti atliekų tvarkymo užduotis, priemones ir veiksmus, sudarančius sąlygas per artimiausią dešimtmetį įgyvendinti Europos Sąjungos atliekų tvarkymo direktyvas.

Iškeltiems tikslams bei uždaviniams įgyvendinti yra numatytos konkrečios priemonės ir nustatytos užduotys, kurios skatins atliekų prevenciją, perdirbimą, gamintojų ir importuotojų bendradarbiavimą, užtikrins atliekų tvarkymo reikalavimų ir užduočių vykdymo kontrolę, rūpinimąsi žmonių sveikata ir aplinkai saugų visų atliekų srautų tvarkymą. Bus stiprinami ir atliekų tvarkytojų bei juos kontroliuojančių institucijų darbuotojų administraciniai gebėjimai.

Visos patikslinto Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano numatytos priemonės yra skirtos efektyviai šalies atliekų tvarkymo sistemai sukurti.

Pagal Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą komunalinių atliekų tvarkymas – tai viešoji bendro intereso paslauga. Valdžios pareiga – visiems piliečiams bei įmonėms užtikrinti galimybę naudotis įperkamomis aukštos kokybės bendro intereso paslaugomis visoje Europos Sąjungoje. Tokia galimybė yra būtina, norint užtikrinti, kad Sąjungos piliečiai galėtų naudotis savo pagrindinėmis teisėmis.

Siekiant didinti atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą, savivaldybėms rekomenduojama išvien kurti regionines atliekų tvarkymo sistemas. Valstybė remia regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą ir plėtojimą.

Šalyje kuriamą sąvartynų sistemą sudaro nepavojingų, pavojingų ir inertinių atliekų sąvartynai. Visi šiuo metu Lietuvoje esantys sąvartynai, iš jų ir priklausantys įmonėms (privatūs), turi būti modernizuoti, kad atitiktų nustatytuosius reikalavimus, arba uždaryti.

Sukūrus regioninę atliekų tvarkymo sistemą bei įrengus optimalų sąvartynų skaičių, nauja atliekų tvarkymo sistema netaptų nepakeliama našta gyventojams. Lietuvos Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane numatytas priimtiniausias kelias šios problemos sprendimui – uždaryti ir sutvarkyti visus šiuo metu veikiančius sąvartynus ir šiukšlynus, vietoje jų įrengiant Lietuvoje 10 modernių regioninių sąvartynų.



1 pav. **Regioninis suskirstymas Lietuvoje**[1]

Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoms pertvarkyti ir modernizuoti reikia nemažų investicijų, kurias sukaupti tik pagal principą „Teršėjas moka“ gana sunku. Valstybė remia regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą, nes jos labiausiai padeda modernizuoti komunalinių atliekų tvarkymą nevienodai išsivysčiusiose šalies regionuose. Šios sistemos – pagrindinė Europos Sąjungos atliekų direktyvų reikalavimų įgyvendinimo Lietuvoje priemonė, todėl kiekviena jų turi užtikrinti Lietuvos Respublikos įsipareigojimų plėtoti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą ir pasiekti atitinkamą jos vykdymo lygį.

Atliekų tvarkymo taisyklės (pirmoji redakcija galiojo nuo 1999 m., antroji – nuo 2004 m.) nustato atliekų surinkimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo, apskaitos, identifikavimo, deklaravimo, rūšiavimo ir ženklinimo tvarką.

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo taisyklės yra Atliekų tvarkymo įstatymo papildymas, kuriame numatytos detalios atliekų tvarkymo ir kontrolės procedūros: Regioniniai ir savivaldybių atliekų tvarkymo planai; atliekas tvarkančių įmonių registracija; pirminio atliekų apskaita; atliekų apskaitos ataskaita; atliekų naudojimo ar šalinimo techninis reglamentas; atliekų

[1] http://www.siauliai.aps.lt/stotisFiles/uploadedImages/12005689244.gif

rūšiavimas įmonėse ir organizacijose; pavojingų atliekų identifikavimas ir deklaravimas; pavojingų atliekų pakavimas ir ženklinimas; pavojingų atliekų lydraštis; pavojingų atliekų naudojimo ir šalinimo darbo žurnalas; atliekų tvarkymo dokumentacijos saugojimas.

Šiose Taisyklėse pateikiami tikslūs su atliekų tvarkymu susijusių sąvokų apibrėžimai, kurie visiškai atitinka ES reikalavimus.

2. ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖ ŠIAULIŲ REGIONE

2.1. Šiaulių regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimas

Pagal Valstybinį strateginį planą Regioninė savivaldybių atliekų tvarkymo sistema apima komunalines atliekas ir kitas savivaldybių teritorijoje susidarančias atliekas, kurios nepatenka į gamybinių atliekų tvarkymo sistemą. Regioninė atliekų tvarkymo sistema apima atliekų surinkimo, rūšiavimo ir naudojimo sistemų planavimą ir sukūrimą ar modernizavimą, senų sąvartynų uždarymą ir rekultivavimą, naujų, modernių atliekų šalinimo įrenginių statybą, efektyvų atliekų tvarkymo infrastruktūros eksploatavimą ir administravimą.

Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos turi būti organizuojamos taip, kad miestai, miesteliai ir kaimai būtų aprūpinti:

- atliekų surinkimo ir išvežimo priemonėmis;
- atliekų rūšiavimo jų susidarymo vietose priemonėmis;
- atskirų komunalinių atliekų srautų – buityje susidarančių statybos ir griovimo atliekų, didžiųjų atliekų (baldų, buitinės technikos ir pan.), naudotų padangų – atskiro surinkimo priemonėmis;
- buityje susidarančių pavojingų atliekų atskiro surinkimo priemonėmis.

Regioninei komunalinių atliekų tvarkymo sistemai keliami trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai. Trumpalaikiai tikslai apima:

- regioninės atliekų tvarkymo įmonės, kuri būtų atsakinga už atliekų tvarkymą ir šalinimą bei už pagalbos savivaldybėms teikimą atliekų tvarkymo srityje, sukūrimą;
- naujo sąvartyno statybą pagal naujausias technologijas;
- eksploatacinės tvarkos ir aplinkos apsaugos priemonių tobulinimą kiekvienos savivaldybės pagrindiniame sąvartyne;
- 34 atliekų priėmimo punktų, kur gyventojai galėtų atnešti perdirbimui tinkamas atliekas ir kur būtų kompostuojamos žaliosios atliekos, įrengimą;
- Šiaulių miesto sąvartyno Kairiuose uždarymą – I etapą;
- pagrindinių regiono sąvartynų uždarymą ir atliekų surinkimo perkėlimą į regioninį sąvartyną;
- 116 sąvartynų, esančių seniūnijose ir kaimo vietovėse, uždarymą;
- 247 konteinerinių aikštelių įrengimą;
- biodegraduojamų atliekų kompostavimo aikštelės įrengimas;
- gyventojų švietimas;
- duomenų apie atliekų kiekius ir sudėtį rinkimą.

Ilgalaikiai tikslai apima:

- Šiaulių miesto sąvartyno Kairiuose uždarymą – II etapą;
- Šiaulių miesto sąvartyno Kairiuose priežiūra po uždarymo;
- statybos ir griovimo atliekoms apdoroti skirtų įrenginių statybą;
- perdirbti tinkamų atliekų rūšiavimo įmonių steigimą;
- perdirbti tinkamų atliekų surinkimo paslaugų plėtimą;
- pagrindinių rajonų sąvartynų uždarymą ir priežiūrą po uždarymo;
- likusių sąvartynų uždarymą seniūnijose ir kaimo vietovėse;
- regioninio sąvartyno II sekcijos statybą;
- antrinių žaliavų rūšiavimo linijos įrengimą regioniniame sąvartyne;
- filtrato valymo įrenginių statybą;
- komunalinių atliekų surinkimo paslaugų plėtimas;
- privažiavimo kelio 3 km rekonstrukciją.

Europos Sąjungos teisės aktai nustato atliekų tvarkymo principus bei prioritetus ir reikalauja imtis reikiamų priemonių bei užtikrinti, kad atliekos būtų tvarkomos nesukeliant grėsmės žmonių sveikatai ir nenaudojant aplinkai galinčių pakenkti procesų ar metodų. Lietuvoje atliekų tvarkymo sistema yra kuriama, vadovaujantis keliais pagrindiniais principais:

- Ši sistema turi būti pagrįsta principų hierarchija – pastangos pirmiausia sutelkiamos svarbesniam principui įgyvendinti. Nustatyti trys pagrindiniai atliekų tvarkymo prioritetai: atliekų vengimas, naudojimas ir saugus jų šalinimas.



2 pav. **Atliekų tvarkymo principai**[2]

- Ši sistema turi remtis gamintojo atsakomybės už gaminio poveikį aplinkai principu, nes gamintojas, priimdamas svarbius sprendimus, kai gaminys ir technologinis procesas yra projektuojami ir organizuojama gamyba, turi didžiausią įtaką šio poveikio formavimui.

[2] http://upload.wikimedia.org/wikipedia/lt/thumb/1/11/Atlieku_hierarch.png/350px-Atlieku_hierarch.png

- Atliekų tvarkymo išlaidas pagal principą „Teršėjas moka“ turi apmokėti atliekų turėtojas ir (arba) medžiagų ir gaminių, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas arba importuotojas, nesvarbu ar tai gyventojas ar juridinis asmuo, nes tai yra visų atliekų tvarkymo išlaidų (įskaitant sąvartynų įrengimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo) padengimas vystant atliekų tvarkymo sistemą. Visų savivaldybių vietinės rinkliavos lėšos turi dengti Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos išlaidas. Regiono savivaldybių nustatyta vietinė rinkliava už atliekų surinkimą ir tvarkymą sudaro trys sudedamosios dalys:
    - Atliekų šalinimo išlaidos
    - Sistemos ir vietinės rinkliavos administravimo išlaidos
    - Atliekų surinkimo ir transportavimo išlaidos
- Atliekų tvarkymo sistemos veiksmingumas tiesiogiai priklauso nuo artimumo ir pakankamumo principų taikymo. Šie principai reikalauja, kad susidariusios atliekos būtų šalinamos artimiausiame tinkamai įrengtame atliekų šalinimo įrenginyje ir kad valstybė turėtų pakankamą šių įrenginių sistemą.

Atliekų tvarkymo sistema pagrįsta atliekų tvarkymo principų hierarchija, kuri nustato šiuos tris atliekų tvarkymo prioritetus:

- *Atliekų vengimas.* Šio prioriteto įgyvendinimui bus vykdomas gyventojų švietimas, siekiant paaiškinti, kodėl reikalinga ši priemonė bei kaip galima mažinti susidarančių atliekų kiekį.
- *Atliekų naudojimas.* Įgyvendinant šį prioritetą įrengta biodegraduojamų atliekų kompostavimo aikštelė, kuriama atliekų rūšiavimo sistema (susidedanti iš konteinerinių aikštelių, atliekų priėmimo punktų, atliekų rūšiavimo linijos) siekiant atskirti antrines žaliavas iš bendro atliekų srauto.
- *Saugus atliekų šalinimas.* Pastatyti naują modernų sąvartyną pagal naujausias technologijas, o visus kitus regiono sąvartynus uždaryti ir rekultivuoti.

Pagal atliekų susidarymo specifiką Lietuvoje išskirtos dvi pagrindinės jų tvarkymo sistemos: gamybos atliekų ir savivaldybių atliekų tvarkymo sistemos. Pirmoji apima gamybos proceso metu susidarančias atliekas, kurių tvarkymą turi apibrėžti gamtos išteklių naudojimo arba taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai. Savivaldybių atliekų tvarkymo sistema apima komunalines ir kitas savivaldybių teritorijoje susidariusias atliekas, kurios nepatenka į gamybos atliekų tvarkymo sistemą.

Šiaulių regione atliekų tvarkymo problemas imtasi spręsti 2001 m. gruodžio 21 d. Europos komisijai ir 2002 m. liepos 2 d. Finansų ministrei Daliai Grybauskaitei, nacionalinei

ISPA koordinatorei, pasirašius ISPA aplinkos investicijų projekto „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra“ Finansinį memorandumą.

Pradėjus kurti Šaulių regiono atliekų tvarkymo sistemą apskrities sąvartynai buvo trijų tipų: 7 miesto sąvartynai, kurių kiekvienas aptarnavo daugiau kaip 35000 gyventojų, 47 seniūnijų sąvartynai, kurie aptarnavo vidutiniškai po 3000 gyventojų ir 104 kaimo sąvartynai, kurie aptarnavo mažiau kaip po 1 500 gyventojų. Viso regione buvo virš 150 veikiančių sąvartynų. Didžiausias jų – Šiaulių miesto buitinių atliekų sąvartynas Kairiuose.

Bendras visų sąvartynų plotas – 207 hektarai, juose iš viso sukaupta beveik 3,8 milijonai m^3 atliekų.

Iš visų regione tuo metu esančių komunalinių atliekų sąvartynų tik Kairių sąvartynas buvo prižiūrimas: atvežamos atliekos kontroliuojamos ir sveriamos, suspaudžiamos bei užpilamos. Tuo tarpu kiti regiono komunalinių atliekų sąvartynai veikė neprižiūrimi, nebuvo realios atvežamų atliekų kontrolės, apskaitos, monitoringo. Taip pat nebuvo laikomasi nei Lietuvos, nei ES teisinių dokumentų reikalavimų.

Finansavimo memorandumo 8 straipsnyje apibrėžtos su projektu susijusios specialiosios sąlygos, tokios kaip poveikio aplinkai analizė, įrenginių statusas, projekto gyvybingumas bei regioninės atliekų tvarkymo įmonės įkūrimas, kuri būtų atsakinga už atliekų tvarkymą ir šalinimą bei už pagalbos savivaldybėms teikimą atliekų tvarkymo srityje.

Atliekų tvarkymą Šiaulių regione reglamentuoja Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo planas, patvirtintas 2005 m. spalio 28 d. Šiaulių regiono plėtros taryboje Nr. 9 ir atsižvelgiant į tai savivaldybių tarybų sprendimais patvirtinti komunalinių atliekų tvarkymo planai atskirose savivaldybėse, komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės, Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo nuostatai, komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės ir kt., patvirtinti savivaldybių tarybos sprendimu.

Ne mažiau svarbus dokumentas, tai komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės, kuriose nurodoma kokiais įstatymais remiantis jos sudarytos, kad jų paskirtis: „... užtikrinti, kad visoje Savivaldybės teritorijoje būtų įgyvendinama valstybės politika atliekų tvarkymo srityje ir šios atliekos būtų tvarkomos pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius įstatymus ir kitus teisės aktus, Šiaulių regiono atliekų tvarkymo planą, patvirtintą Regioninės Plėtros tarybos 2005-10-28 d. nutarimu Nr. 9“. Taip pat taisyklės nustato: „... Savivaldybės atliekų tvarkymo sistemos organizavimą, plėtros ir eksploatavimo reikalavimus visoms Savivaldybės teritorijoje susidarančioms atliekoms tvarkyti, išskyrus įmonių atliekas, nurodytas TIPK leidimuose, kurios perduodamos tvarkyti šiuose Leidimuose nurodytiems atliekų tvarkytojams“, „...atliekų turėtojų teises, pareigas ir prievoles; vietos valdžios, ŠRATC, atliekų turėtojų ir atliekų tvarkytojų

santykius, funkcijas bei atsakomybę tvarkant atliekas; reikalavimus atliekų apskaitai, surinkimui, rūšiavimui, naudojimui ir šalinimui“.

Atliekų tvarkymo taisyklėse apibrėžiamos pagrindinės sąvokos; komunalinių atliekų tvarkymas, organizavimas ir valdymas (sistemos dalyviai, kas ją apima, finansavimas, atliekų surinkimas, konteinerių išdėstymo schema, ...); atliekų turėtojų, tvarkytojų (atliekų surinkimo paslaugas teikiančių įmonių), savivaldybės bei ŠRATC pareigos, atsakomybė ir teisės; įvairių atliekų tvarkymas; reikalavimai konteineriams ir šiukšliavežiams; apmokėjimas už atliekų tvarkymą, atliekų susikaupimo normos; atliekų pervežimas; regioninio sąvartyno eksploatavimas; atliekų apskaitos ataskaita; taisyklių įgyvendinimas ir kontrolė; atsakomybė už taisyklių pažeidimus; finansinės ir ekonominės priemonės regioninei komunalinių atliekų tvarkymo sistemai įgyvendinti; visuomenės informavimas.

2.2. Atliekų tvarkymo sistemos dalyviai ir jų vaidmuo kuriamoje sistemoje

Atliekų tvarkymą Šiaulių regione organizuoja Apskrities viršininko administracija, Savivaldybės, Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras (ŠRATC) bei atliekų tvarkytojai (atliekų surinkimo paslaugas teikiančios įmonės).

Valstybės ir savivaldybių institucijų funkcijas ir atsakomybę atliekų tvarkymo srityje nustato Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 61-1726), Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2000, Nr. 91-2832), kiti įstatymai ir teisės aktai, nustatantys institucijų funkcijas ir reglamentuojantys atliekų tvarkymą.

Šiaulių apskrities viršininko funkcijos:

- organizuoti Šiaulių regiono atliekų tvarkymo planų rengimą;
- koordinuoti savivaldybių veiksmus įgyvendinant bendras regionines programas.
- teikti paramą regioninių atliekų tvarkymo įrenginių žemės įsigijimo ar nuomos klausimais ir statybų priežiūros klausimais;
- kontroliuoti regioninio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo eigą.

Be to, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas įpareigoja apskrities viršininką organizuoti regioninio atliekų tvarkymo plano parengimą. Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtros projekto apimtyje regioninio atliekų tvarkymo plano parengimas buvo pavestas ŠRATC. Techninės pagalbos ŠRATC projekto sudėtyje planą už ŠRATC parengė konsultantas, todėl svarbu, kad regiono atliekų tvarkymo planas būtų peržiūrimas kas 4 metus ir jo naujos redakcijos parengimą organizuotų Šiaulių apskrities viršininkas. Pagal Teritorijų planavimo įstatymą apskričių viršininkai rengia bendruosius teritorijų planus, kuriuose numato regioninio sąvartyno vietą arba parengia specialiojo teritorijų planavimo dokumentus – sąvartynų išdėstymo

apskrityse schemas. Taip pat apskrities viršininkas sprendžia žemės, projektavimo bei statybos priežiūros klausimus.

Savivaldybės institucijos – pagrindinė grandis, kuri organizuoja atitinkamoje teritorijoje susidarančių komunalinių atliekų tvarkymą. Jos atsakingos už šių atliekų tvarkymo sistemos reglamentavimą, sukūrimą (plėtojimą) ir administravimą savo teritorijose, o savivaldybių teritorijų gyventojai ir jose esantys ūkio subjektai privalo naudotis šia sistema.

Visos apskrities savivaldybių institucijos patvirtino savivaldybės atliekų tvarkymo planą ir savivaldybės atliekų tvarkymo taisykles, reglamentuojančias komunalinių atliekų tvarkymo sistemą. Taisyklės privalomos visiems fiziniams ir juridiniams asmenims, esantiems savivaldybės teritorijoje. Taisyklių nuostatų ir reikalavimų įgyvendinimas turi užtikrinti racionalų komunalinių atliekų tvarkymo valdymą, tinkamą atliekų tvarkymo valstybinių užduočių ir finansinių įsipareigojimų vykdymą.

Šiaulių apskrities savivaldybės atsako už visus atliekų surinkimo ir šalinimo reikalus, išskyrus pramonines atliekas, už kurių tvarkymą atsakingos atskiros įmonės.

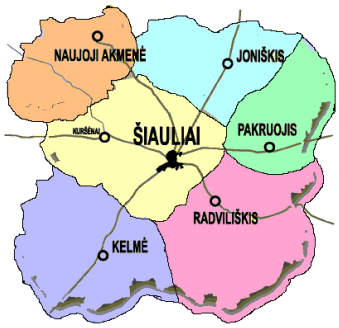
Pagrindinės Savivaldybių pareigos (savivaldybių teritorijoje):

- Leidžia atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus, taisykles, planus, rinkliavos nuostatus ir kontroliuoja jų vykdymą;
- Organizuoja komunalinių atliekų, antrinių žaliavų tvarkymą, dalyvauja organizuojant regiono sąvartynų įrengimą, naudojimą, rekultivavimą ir aplinkos monitoringą;
- Paskirti ŠRATC atsakingu už komunalinių atliekų tvarkymo sistemos kūrimą, organizavimą ir plėtrą, atsakingu už viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje, sudaryti su ŠRATC koncesijos ar administravimo sutartis dėl viešųjų komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimo (organizavimo);
- Nustatyti ir skirti kompensacijas už atliekų tvarkymą socialiai remtiniems asmenims;
- Parengti žemės sklypą komunalinėms atliekoms tvarkyti, kaupti lėšas šiems darbams atlikti;
- Dalyvauti regioninės atliekų tvarkymo sistemos kūrime;
- Nustatyti (tvirtinti) komunalinių atliekų tvarkymo vietinės rinkliavos dydį;
- Supažindinti gyventojus su rajone nustatyta atliekų rūšiavimo, surinkimo ir išvežimo taisyklėmis bei planu;
- Nustatyti savo kompetencijos ribose papildomus tarifus už papildomas paslaugas;
- Už atliekų tvarkymą surinktas lėšas naudoti atliekų tvarkymui.

Svarbiausioji savivaldybės institucijų užduotis – pasiūlyti viešąją komunalinių atliekų tvarkymo (surinkimo, naudojimo ir šalinimo) paslaugą visiems gyventojams ir ūkio subjektams (įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms), užtikrinti, kad ši paslauga atitiktų aplinkosauginius, techninius-ekonominius ir higienos reikalavimus, būtų patogi ir prieinama vartotojams.

Kiekviena savivaldybė gali nuspręsti, kiek prisidės prie regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimo, ir pavesti (perduoti) kai kurias (ar visas) atliekų tvarkymo organizavimo funkcijas kelių savivaldybių įsteigtai atliekų tvarkymo įstaigai, įmonei ar organizacijai.

Atsižvelgiant į tai, 2002 m. birželio 25 d. 7-ios Šiaulių apskrities savivaldybės (Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio, Šiaulių rajonų ir Šiaulių miesto) įsteigė viešąją įstaigą Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centrą, vadovaujantis 1999 m. lapkričio 29 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. 383 „Dėl atliekas tvarkančių įmonių registracijos tvarkos“. 2004 m. rugpjūčio 30 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-461 „Dėl atliekas tvarkančių įmonių registravimo instrukcijos patvirtinimo“ vadovaujantis LR atliekų tvarkymo įstatymu ir Atliekų tvarkymo taisyklėmis.



3 pav. **Šiaulių apskrities savivaldybės**[3]

Pagrindinės Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centro (ŠRATC) vykdomos funkcijas galima suskirstyti į keletą etapų. Iki regioninio sąvartyno pastatymo ŠRATC turėjo:

- Sukurti regioninę komunalinių atliekų tvarkymo sistemą;
- Organizuoti komunalinių atliekų regioninio sąvartyno bei kitų atliekų tvarkymo objektų statybą;
- Perimti pagrindinių rajonų bei seniūnijų sąvartynus;
- Įrengti 6 rajonines ir 28 seniūnijų aikšteles (atliekų priėmimo punktus), kuriose atliekos būtų rūšiuojamos, surenkamos stambiagabaritės bei pavojingos susidarančios buityje atliekos;
- Racionaliai naudoti turimą įstaigos turtą bei kitus išteklius;
- Organizuoti Kairių sąvartyno eksploatavimą;

[3] http://www.siauliai.aps.lt/ava/content/print.jsp;jsessionid=6D52A452EE120BC2FB283160CB4C1AA7?docLocator=781FF54AEF7611D9B090746164617373

- Organizuoti ir koordinuoti atliekų surinkimo infrastruktūros pertvarkymus ir plėtrą;
- Organizuoti regiono savivaldybėse esančio atliekų surinkimo transporto ir konteinerių parko atnaujinimą ir plėtrą;
- Teikti pasiūlymus teisės aktų papildymams ir pakeitimams;
- Rengti vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir jų tvarkymą nuostatų projektus;
- Teikti regiono savivaldybėms vietinės rinkliavos dydžio skaičiavimus ir jo pagrindimus;
- Rengti ir įgyvendinti atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus, taisykles, planus, rinkliavos nuostatus ir kontroliuoti jų vykdymą;
- Vykdyti regiono atliekų turėtojų (gyventojų, įmonių, įstaigų ir organizacijų) švietimą komunalinių atliekų tvarkymo srityje.

Įrengus regioninį sąvartyną ŠRATC turi:

- Administruoti regioninę komunalinių atliekų tvarkymo sistemą;
- Mišrias komunalines atliekas šalinti naujajame regioniniame sąvartyne;
- Regioninį sąvartyną eksploatuoti pagal normatyvinių dokumentų reikalavimus;
- Uždaryti pagrindinius rajonų bei seniūnijų sąvartynus;
- Eksploatuoti 6 rajonines ir 28 seniūnijų aikšteles (atliekų priėmimo punktus), kuriose atliekos rūšiuojamos, surenkamos stambiagabaritės bei pavojingos susidarančios buityje atliekos;
- Racionaliai naudoti turimą įstaigos turtą bei kitus išteklius;
- Koordinuoti atliekų surinkimo transporto ir konteinerių parko plėtrą;
- Teikti regiono savivaldybėms bei Šiaulių apskrities viršininko administracijai informaciją apie atliekų tvarkymo planų vykdymą;
- Vykdyti regiono atliekų turėtojų (gyventojų, įmonių, įstaigų ir organizacijų) švietimą komunalinių atliekų tvarkymo srityje;
- Pagal savo kompetenciją įgyvendinti regioninį ir savivaldybių atliekų tvarkymo planus;
- Sukurti ir vystyti duomenų apie atliekų šaltinius ir kiekius regione bazę;
- Įgyvendinti regione Valstybinio strateginio plano užduotis viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos plėtrai, biodegraduojamųjų atliekų tvarkymui, antrinių žaliavų surinkimui, statybos ir griovimo atliekų tvarkymui.

Perspektyvoje plečiant regioninę komunalinių atliekų tvarkymo sistemą ŠRATC papildomai gali:

- Projektuoti, pastatyti ir eksploatuoti atliekų perkrovimo stotis;

- Vykdyti nuotekų (sąvartyno filtrato, lietaus nuotekų) ir atliekų šalinimo veiklą;
- Kurti ir plėsti atliekų rūšiavimo sistemą;
- Organizuoti atliekų surinkimo transporto ir konteinerių parko atnaujinimą.

ŠRATC yra įsteigtas regiono savivaldybių ir veikia kaip organizacija, vykdanti ISPA/Sanglaudos fondo finansuojamo projekto Galutinio naudos gavėjo (užsakovo) funkcijas, t.y. projektavimo, tiekimo ir statybos darbų priežiūrą ir sukurtos regioninės atliekų tvarkymo sistemos organizavimą.

Regiono atliekų tvarkytojų pareigos:

- Registruotis atliekas tvarkančių įmonių registre ir gauti TIPK leidimą;
- Įmonės, kurios atliekas naudoja ir (arba) šalina, turi gauti leidimus Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka;
- Privalo sudaryti sutartį su ŠRATC, nes pastarajam perduodamos organizatoriaus funkcijos. Vykdyti Finansiniame memorandume nustatytus komunalinių atliekų surinkimo reikalavimus (95 proc. nuo 2007m.);
- Vykdyti sutartyse su savivaldybėmis bei ŠRATC nustatytas atliekų rūšiavimo, pavojingų buitinių atliekų atskyrimo iš bendro atliekų srauto, stambiagabaritinių atliekų surinkimo ir kt. užduotis;
- Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė turi turėti atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą, kuris smulkiai apibrėžtų visas atliekų priėmimo, saugojimo, naudojimo, šalinimo, aplinkos stebėsenos (monitoringo) ir kontrolės operacijas, užtikrinančias aplinkos apsaugą ir visuomenės sveikatos saugą;
- Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą taip, kad jos nutraukimo metu ir po veiklos nutraukimo neatsirastų neigiamas poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai. Šios įmonės turi turėti Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka parengtus atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planus;
- Kartu su ŠRATC parengti kolektyvinių konteinerių išdėstymo schemą bei atliekų surinkimo grafikus;
- Prižiūrėt ir dezinfekuoti konteinerius ir jų stovėjimo vietas;
- Tvarkyti surenkamų, išvežamų atliekų apskaitą;
- Teikti statistinius duomenis ŠRATC-ui ir savivaldybei apie surenkamų komunalinių atliekų, antrinių žaliavų, biodegraduojamų atliekų kiekius;
- Įrengti antrinių žaliavų konteinerių pastatymo vietas.

Atliekų turėtojų pareigos:

- Rūšiuoti atliekas susidarymo vietose, talpinant jas į tam skirtus konteinerius;

- Vadovaujantis principu „Teršėjas moka“ mokėti įmokas už atliekų tvarkymą;
- Vykdyti pirminę atliekų apskaitą (TIPK leidimus turinčios įmonės, organizacijos);
- Įmonės, kurios atliekas naudoja ir (arba) šalina, turi gauti leidimus Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka;
- Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė turi turėti atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą, kuris smulkiai apibrėžtų visas atliekų priėmimo, saugojimo, naudojimo, šalinimo, aplinkos stebėsenos (monitoringo) ir kontrolės operacijas, užtikrinančias aplinkos apsaugą ir visuomenės sveikatos saugą;
- Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą taip, kad jos nutraukimo metu ir po veiklos nutraukimo neatsirastų neigiamas poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai. Šios įmonės turi turėti Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka parengtus atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planus.

2.3. Principo „Teršėjas moka“ įgyvendinimas

2.3.1. Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą taikymas

Visos Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos finansavimo pagrindas yra LR Valstybiniame strateginiame plane numatyto principo „Teršėjas moka” įgyvendinimas. ES Sanglaudos fondo ir LR Vyriausybės remiamo projekto „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra” pasirašytame finansavimo memorandume tai pat pabrėžiamas principo „Teršėjas moka“ įgyvendinimas, kuris reiškia, kad atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti atliekų turėtojas ir (ar) medžiagų bei gaminių, tarp jų – pakuotės, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas ar importuotojas. Šis principas yra realizuojamas įvedant vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir jų tvarkymą. Vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą dydis turi kompensuoti regioninės atliekų sistemos administravimo, atliekų surinkimo, rūšiavimo ir transportavimo, vietinės rinkliavos surinkimo išlaidas. Vietinės rinkliavos lėšos gali būti naudojamos tik išvardytoms išlaidoms kompensuoti.

Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas patvirtintas 2000 m. birželio 13 d. reglamentuoja rinkliavų nustatymą, rinkimą ir kontrolę, todėl vadovaujantis III skyriaus 11 straipsniu Lietuvos Respublikos 2002 m. balandžio 23 d. įstatymo Nr. IX-857 (nuo 2002 m. gegužės 4 d.) (žin., 2002, Nr. 45-1710) redakcijos 8 p., Savivaldybės taryba turi teisę savivaldybės teritorijoje nustatyti vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą. Savivaldybės kompetencija tvirtinti vietinės rinkliavos nuostatus

(nustatant vietinės rinkliavos dydį litais be centų), nustatyti lengvatas vietinių rinkliavų mokėtojams bei vietinės rinkliavos grąžinimo atvejus (12 straipsnis).

Vietinė rinkliava Šiaulių regione nustatoma butų ir individualių namų savininkams, jų šeimos nariams ir kitiems asmenims, įregistruotiems toje gyvenamojoje patalpoje. Taip pat asmenims, neįregistruotiems, bet ten gyvenantiems ilgiau nei mėnesį. Be to vietinė rinkliava nustatoma ir garažų valdų savininkams bei įmonėms, įstaigoms, organizacijoms ar jų filialams, kitiems ūkio subjektams, esantiems savivaldybės teritorijoje.

Už vietinės rinkliavos sumokėjimą laiku yra atsakingi butų, individualių namų valdų savininkai, Savivaldybės gyvenamųjų patalpų nuomininkai, garažų valdų savininkai, įmonių, įstaigų, organizacijų ar jų filialų bei kitų ūkio subjektų, esančių Savivaldybės teritorijoje, vadovai.

Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio, Šiaulių rajonų ir Šiaulių miesto savivaldybės Tarybų sprendimu įpareigojo viešąją įstaigą „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras" nuo 2007 m. sausio 1 dienos įvesti vietinę rinkliavą už atliekų surinkimą ir tvarkymą. Daugumos ekspertų nuomone, tik vietinė rinkliava leidžia išvengti problemų, su kuriomis susiduriama nustatant tarifus, nes daugelis atliekų turėtojų (fizinių ir juridinių asmenų) vengia sudaryti sutartis su atliekų tvarkytojais ir lieka neapmokestinti. Griežtėjant reikalavimams, atliekų tvarkymas apims ne tik jų surinkimą, transportavimą bei šalinimą sąvartyne. Vis didesni reikalavimai keliami ir atliekų rūšiavimo bei jų perdirbimo sektoriui. Kad sėkmingai būtų išspręsti keliami klausimai, lėšos už atliekų tvarkymą turi patekti regiono savivaldybių įkurtai įmonei.

Vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir jų tvarkymą – tai savivaldybės tarybos sprendimu nustatyta privaloma įmoka už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir jų tvarkymą, kurią privalo mokėti visi komunalinių atliekų turėtojai, besinaudojantys savivaldybės atliekų tvarkymo sistema. Komunalinės atliekos – tai buitinės atliekos (susikaupiančios namų ūkiuose) bei komercinės, pramoninės ir kitokios prigimties atliekos. Atliekų tvarkymas – tai jų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, įskaitant ir tokios veiklos priežiūrą.

Vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą dydis kompensuoja atliekų sistemos administravimo, atliekų surinkimo ir transportavimo, vietinės rinkliavos surinkimo ir sąvartyno eksploatavimo, infrastruktūros plėtimo, uždarymo ir priežiūros uždarius išlaidas. Atliekų turėtojai privalo mokėti vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir jų tvarkymą, įskaitant atskirą antrinių žaliavų, stambiagabaričių atliekų surinkimą ir jų paruošimą perdirbti, pavojingų atliekų, esančių komunalinėse atliekose, surinkimą, biodegraduojamųjų atliekų atskirą surinkimą ir jų kompostavimą, atliekų priėmimo ir šalinimo sąvartyne sąnaudas, atliekų

sąvartynų įrengimą, eksploatavimą ir jų uždarymą bei priežiūrą po uždarymo. Atliekų turėtojai moka vietinę rinkliavą vadovaudamiesi vietinės rinkliavos nuostatais. Vietinės rinkliavos dydis nustatomas atsižvelgiant į atliekų tvarkymo kaštus – remiantis 1 m^3 palaidų atliekų surinkimo, išvežimo ir tvarkymo, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą ir jų paruošimą perdirbti, stambiagabaričių atliekų surinkimą, buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimą, biodegraduojamųjų atliekų atskirą surinkimą ir jų kompostavimą, atliekų priėmimo ir šalinimo sąvartyne sąnaudas, sąvartynų eksploatavimo sąnaudas. Įvertinant atliekų turėtojams teikiamų paslaugų lygį nustatomi trys vietinės rinkliavos dydžiai:

- atliekų turėtojams, kurie atliekas šalina individualiuose konteineriuose;
- atliekų turėtojams, kurie atliekas šalina kolektyviniuose konteineriuose (ne didesniu kaip 100 metrų atstumu);
- atliekų turėtojams, kurie atliekas šalina atliekų priėmimo punktuose (ne didesniu kaip 1 km atstumu).

Daugiau kaip vieną toną – specialistų paskaičiavimais, tiek atliekų per metus išmeta tradicinė keturių asmenų šeima. Kasmet Šiauliuose sukaupiama daugiau kaip 56 tūkstančiai tonų komunalinių atliekų, o visoje apskrityje – per šimtą tūkstančių tonų įvairių atliekų. Šias atliekas reikia ne tik surinkti, bet ir tinkamai sutvarkyti, kad jos nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai.

Paskaičiuota, kad vidutiniškai vienas Šiaulių miesto gyventojas per metus išmeta apie 315 kilogramų komunalinių atliekų – šis kiekis sudaro beveik du kubinius metrus. Lietuvoje kasmet apie 2 milijonus tokių naminių atliekų išverčiama į sąvartynus. Tik nedidelė dalis jų - natūralios atliekos – laikui bėgant suyra. Siekiant išvengti ateities didžiulio atliekų kalno papėdėje, būtina įdiegti tų atliekų tvarkymo sistemą – surinkimą ir perdirbimą.

Visos regiono savivaldybės buvo nutarusios vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą įvesti nuo 2007 metų sausio 1 dienos. Rinkliavos dydį nuspręsta nustatyti taip pat solidariai vienodą. Buvo sutarta, kad kiekvienas gyventojas mokės po 40 litų per metus, o juridiniai asmenys – po 182 litus už tonos atliekų sutvarkymą. Šis rinkliavos dydis paskaičiuotas pagal vidutinį surenkamų atliekų kiekį.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 2000; Nr. 91-2832) 7 straipsnio 20 punktu, 17 straipsnio 21 punktu, Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo (Žin., 2000, Nr. 52-1484) 11 straipsnio 1 dalies 8 punktu, 12 straipsniu, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (Žin., 1998, Nr. 61-1726; 2002, Nr. 72-3016) 30 straipsnio 4 dalimi ir kitais dokumentais, savivaldybės tarybų sprendimais patvirtino Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatus bei Vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą dar 2006 metais. Nuostatuose aprašoma kas tai yra vietinė

rinkliava, ką ji reglamentuoja: „Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą nuostatai (toliau – Nuostatai) reglamentuoja šios rinkliavos apskaičiavimą, mokėtojų registro sudarymą, mokėjimą, apskaitą, išieškojimą ir iš jos gautų savivaldybės biudžeto pajamų panaudojimą“.

Taip pat nurodomos pagrindinės sąvokos, pavyzdžiui, kad vietinės rinkliavos mokėtojai „... yra fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys komunalinių atliekų, kurių atsikrato, nori atsikratyti ar privalo atsikratyti, išskyrus tuos ūkinius subjektus, kurie teisės aktų nustatyta tvarka privalo gauti Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės arba Gamtos išteklių naudojimo leidimą, o leidime nustatyti atliekų tvarkymo reikalavimai negali būti įvykdomi savivaldybės atliekų tvarkymo sistemoje“ ir pateikiamas sąrašas, pateikiami vietinės rinkliavos dydžiai, nurodant kaip jie apskaičiuojami.

Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatuose pateikiama vietinės rinkliavos administravimo (kas tai yra vietinės rinkliavos administratorius, kokiais duomenimis naudojamasi nustatant mokėtojų registrą, kokią informaciją reikalinga pateikti vietinės rinkliavos administratoriui, ...) ir mokėjimo tvarka (kiek ir kaip reikia mokėti už atliekų surinkimą ir tvarkymą, kaip pateikiamos sąskaitos rinkliavos mokėtojams, kokie reikalingi dokumentai jei paslauga nebuvo naudojamasi, kokie rinkliavos dydžiai taikomi, ...) bei kita. Tai vienas pagrindinių teisinių dokumentų reglamentuojančių vietinės rinkliavos taikymą toje teritorijoje.

Sprendimuose dėl Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą savivaldybių tarybos patvirtino šiuos dydžius:

- 182 Lt už vienos tonos komunalinių atliekų surinkimą ir sutvarkymą;
- 40 Lt per metus, t.y. 3,34 Lt per mėnesį – kiekvienam gyventojui, išskyrus Šiaulių rajono savivaldybės gyventojus, kadangi Šiaulių rajono savivaldybė patvirtino visiškai kitokius dydžius pagal solidarumo principą.

2.3.2. Lengvatų rinkliavos mokėtojams nustatymas

Lengvatų taikymą gyventojams, kuriant regioninę sistemą ir įvedus rinkliavą, nusprendė taikyti tik kelios Šiaulių apskrities savivaldybės, tai yra Akmenės, Kelmės, Pakruojo ir Šiaulių rajonų savivaldybės.

Akmenės rajono savivaldybė 2007 m. spalio 24 d. sprendimu Nr. T-198 vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 2000, Nr. 91-2832) 17 straipsnio 23 punktu, Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo (Žin., 2000, Nr. 52-1484) 11 straipsnio 1 dalies 8 punktu ir 12 straipsnio 3 punktu, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo

įstatymo (Žin., 2002, Nr. 72-3016) 25 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2006 m. gegužės 24 d. sprendimu Nr. T-86 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą patvirtinimo“ ir Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2007 m. spalio 24 d. sprendimu „Dėl atliekų tvarkymą reglamentuojančių Savivaldybės tarybos sprendimų įgyvendinimo“ patvirtino vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatų teikimo tvarką nuo 2008 m. sausio 1 d. ir numatė, kad asignavimams vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatoms taikyti Akmenės rajono savivaldybės 2008 metų biudžete reikalinga 22 000 Lt..

Patvirtintoje lengvatų teikimo tvarkoje numatyta, kad Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatos taikomos Akmenės rajono savivaldybėje gyvenamąją vietą deklaruojančiai šeimai (vienam gyvenančiam asmeniui), gaunančiai (-tiems) socialinę pašalpą. Tvarkoje nurodyta, kad „Rinkliavos administravimą rajono Savivaldybėje atlieka VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras“ ir kad „Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatos kompensuojamos iš Akmenės rajono savivaldybės biudžeto lėšų“. Taip pat apibrėžiamos pagrindinės sąvokos, lengvatų dydis įvardintai socialinei grupei ir kita.

Kelmės rajono savivaldybė 2006 m. lapkričio 28 d. tarybos sprendimu Nr. T-334 Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 2000, Nr.91-2832) 7 straipsnio 20 punktu, 17 straipsnio 21 punktu, Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo (Žin., 2000, Nr.52-1484) 11 straipsnio 1 dalies 8 punktu ir 12 straipsniu, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (Žin.,1998, Nr.61-1726; 2002, Nr.72-3016) 30 straipsnio 4 dalimi, rajono savivaldybės Tarybos 2006 m. spalio 26 d. sprendimo Nr. T-288 „Dėl Kelmės rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų patvirtinimo“ XIII dalies 57 punktu, rajono savivaldybės Taryba nusprendė patvirtinti vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašą ir prašymo dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatų suteikimo formą. Kelmės rajono savivaldybės tarybos sprendimu lengvatos 50 procentų taikomos asmenims, kurie deklaruoja gyvenamąją vietą Kelmės rajono savivaldybėje ir priklauso šioms socialinėms grupėms:

- socialiai remtiniems asmenims, gaunantiems socialinę pašalpą;
- asmenims, kurių pajamos mažesnės už valstybės remiamas pajamas vienam šeimos nariui.

Pakruojo rajono savivaldybė 2007 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu Nr. T-160 patvirtino, kad nuo rinkliavos atleidžiamos šeimos (vieni gyvenantys asmenys), priklausančios šioms socialinėms grupėms:

- socialiai remtinos šeimos (vieni gyvenantys asmenys), bent vieną mėnesį per ketvirtį gavusios socialinę pašalpą;
- šeimos (vieni gyvenantys asmenys), kurių pajamos yra mažesnės už valstybės remiamas pajamas;

Taip pat nustatė, kad 50 procentų rinkliavos dydis sumažinamas asmenims, priklausantiems šioms socialinėms grupėms:

- šeimoms, auginančioms 5 ir daugiau vaikų;
- šeimoms, auginančioms vaikus, kuriems nustatytas neįgalumas;
- kitais nenumatytais atvejais, Socialinės paramos komisijos sprendimu.

Savivaldybės tarybos sprendimu, lengvata suteikiama ketvirčiui, o šeimai (asmeniui) suteikiama tik viena (didesnė) lengvata.

Šiaulių rajono savivaldybė 2007 m. lapkričio 7 d. sprendimu Nr. T-264 patvirtino lengvatas vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2000, Nr. 91-2832) 11 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymu (Žin., 2003, Nr. 73-3352; 2006, Nr. 130-4889), bei kitais teisės aktais Šiaulių rajono savivaldybės taryba nusprendė suteikti lengvatas ilgaamžiams rajono gyventojams, sulaukusiems 80 metų ir vyresnius; neįgaliems asmenims, netekusiems 75 – 100 proc. darbingumo arba asmenims, kuriems nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis; neįgaliems vaikams, kuriems nustatytas sunkus neįgalimas; nepriklausomybės gynėjams, nukentėjusiems nuo 1991 m. sausio 11-13 dienomis ir po to vykdytos SSRS agresijos. Taip pat sumažinti 50 procentų vietinės rinkliavos dydį už komunalinių atliekų tvarkymą socialiai remtinoms šeimoms (asmenims), gaunančioms socialinę pašalpą; šeimoms, auginančioms 5 ir daugiau vaikų iki 18 metų ir vyresnius, kurie mokosi bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose ar kitų formaliojo švietimo įstaigų dieniniuose skyriuose; neįgaliems asmenims, netekusiems 60 – 70 proc. darbingumo arba asmenims, kuriems nustatytas vidutinių specialiųjų poreikių lygis; neįgaliems vaikams, kuriems nustatytas vidutinis neįgalimas.

2.4. Atliekų šalinimas regiono mastu

Europos komisijos ir Lietuvos Respublikos pasirašytas finansavimo memorandumas dėl pagalbos suteikimo pagal Struktūrinės politikos įgyvendinimo programą Šiaulių apskrityje, Lietuvoje, vykdomam projektui „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra“ Nr. 2001/LT/16/P/PE/008 teigia, kad tai yra pirmasis iš planuojamos serijos projektų, kurie bus įgyvendinti atnaujinant ir išplečiant atliekų tvarkymo paslaugas Šiaulių apskrityje iki tokio lygio,

kuris atitiks atitinkamus ES (direktyvos 75/442/EEB, 91/156/EEB ir 1999/31/EB) ir Lietuvos teisės aktų (LR atliekų tvarkymo įstatymas, Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas, Atliekų tvarkymo taisyklės) reikalavimus ir įvykdys *acquis* kriterijus.

Pagal iš regiono savivaldybių surinktus duomenis, iki regioninės sistemos diegimo pradžios regione atliekų tvarkymą, surinkimą (tik nerūšiuotų komunalinių atliekų) ir šalinimą vykdė apie 20 įmonių, šiuo metu tai atlieka 8 pagrindinės įmonės (5 savivaldybių komunalininkai, AB „Specializuotas transportas“, UAB „Švarinta“ ir UAB „Cleanaway“). Antrinių žaliavų ir biodegraduojamų atliekų surinkimo regione sistemos kūrimo pradžios praktiškai nebuvo.

2007 m. vasario 23 d. Šiaulių apskrities viršininko administracijos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyriaus skirta komisija pripažino tinkamu naudoti Šiaulių regiono naujojo Aukštrakių sąvartyno I-ojo etapo 1-ają statybos eilę. Nuo 2007 m. balandžio 2 d. pradėjo veikti pats sąvartynas. Į Aukštrakius komunalinės atliekos vežamos iš Šiaulių miesto ir rajonų.

Šiaulių miesto sąvartynas Kairiuose atliekas priima iki kol visiškai bus suformuotas šlaitas. Prie Kairių sąvartyno veikia atliekų priėmimo punktas, kuriame priimamos žaliosios atliekos (nupjauta žolė, lapai, smulkios šakos), statybos ir griovimo atliekos, stambiagabaritės ir kitos rūšiuotos atliekos (įrengtas atliekų priėmimo punktas).

Apskrityje uždarius ir kitus senuosius dabartinių aplinkosaugos reikalavimų nebeatitinkančius sąvartynus, komunalinės atliekos į Aukštrakius vežamos iš visos Šiaulių apskrities.

Šiuo metu Aukštrakiuose baigtos statyti pirmosios sąvartyno atliekų kaupo sekcijos plotas yra 4,17 ha, o talpa – 300 tūkstančių tonų atliekų. Pastačius numatytas keturias sekcijas, Aukštrakių sąvartyno talpa padidės iki 1,5 milijono tonų atliekų. Prognozuojama, kad tokio sąvartyno Šiaulių apskričiai pakaks 15 metų.

Taigi atliekas, kurių nepavyksta išvengti, o vėliau – panaudoti, leidžiama šalinti tik atliekų šalinimo įrenginiuose, įrengtuose ir eksploatuojamuose pagal teisės aktų reikalavimus, šiuo atveju Šaulių regioniniame sąvartyne Aukštrakiuose.

Pagal sistemos galimybių studijas numatytos priemonės atliekų kiekiui, patenkančiam į sąvartynus, mažinti pagal Europos Sąjungos direktyvose nustatytus reikalavimus; taip pat numatytos priemonės ir lėšos komunalinių atliekų tvarkymo sistemai plėsti visuose savivaldybių miestuose, miesteliuose ir kaimuose.

Nustatant atliekų kiekius, susidarančius Šiaulių apskrities savivaldybėse ir Šiaulių mieste, techninę pagalbą ŠRATC teikiantys konsultantai atliko skaičiavimus pagal buitinių atliekų susidarymo normas (kurios patvirtintos savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse) ir pagal faktinį

atliekų kiekį, patenkantį į Kairių sąvartyną. Šie atliekų kiekiai ir atliekų susidarymo normos buvo naudojamos vietinės rinkliavos dydžio skaičiavimuose.

Įgyvendinant Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis finansuojamą projektą „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ pagal 2005 m. liepos 8 d. su VĮ „Šiaulių regiono keliai“ pasirašytą sutartį Šiaulių apskrities rajonuose vietoj uždaromų sąvartynų 2006 m. rugsėjo – gruodžio mėnesiais buvo baigti įrengti 34 atliekų priėmimo punktai, kuriuose iš vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą mokančių gyventojų be papildomų mokesčių priimamos buityje susidarančios atliekos:

- 6 rajoniniai atliekų priėmimo punktai (po vieną Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Šiaulių rajonuose), juose viso: 36 konteineriai po 1,1 m^3 talpos, 18 konteinerių po 5 m^3 talpos, 30 konteinerių po 10 m^3 talpos, o taip pat 18 vnt. 0,2 m^3 talpos statinių.
- 28 seniūnijų atliekų priėmimo punktai (4 –Akmenės rajone, 3 – Joniškio rajone, 3 – Kelmės rajone, 4 – Pakruojo rajone, 5 – Radviliškio rajone ir 9 – Šiaulių rajone), juose viso: 84 konteineriai po 1,1 m^3 talpos, 56 konteineriai po 5 m^3 talpos, bei 168 konteineriai po 3 m^3 talpos.

Atliekų priėmimo punktuose pastatyti konteineriai skirti buityje susidarančioms biologiškai suyrančioms atliekoms, medienos atliekoms, metalui, naudotoms padangoms, plastmasei, popieriui, stambiagabaritėms atliekoms, statybos atliekoms, stiklui iš gyventojų surinkti.

Seniūnijų atliekų priėmimo punkto paskirtis – užtikrinti antrinių žaliavų, biodegraduojančių ir kitų atliekų surinkimą. Seniūnijos atliekų priėmimo punkte pastatyti trys konteineriai (po 1,1 m^3 talpos), skirti mišrioms komunalinėms atliekoms, du konteineriai (po 5 m^3 talpos), skirti stambiems buitiniams prietaisams ir žaliosioms atliekoms bei šeši konteineriai (po 3 m^3 talpos), skirti atitinkamai naudotoms padangoms, medienos atliekoms, popieriui, plastmasei, stiklui, metalui. Šie punktai – tai aptverta teritorija, kurioje įrengta kietos dangos aikštelė (15x25 m), apšvietimas, žalių atliekų surinkimo aikštelė (15x5 m) ir vieta įvairios talpos konteineriams.

Rajoninių atliekų priėmimo punktų paskirtis – užtikrinti antrinių žaliavų, biodegraduojančių ir kitų atliekų surinkimą. Rajoniniuose atliekų priėmimo punktuose pastatyti trys konteineriai (po 1,1 m^3 talpos), skirti mišrioms komunalinėms atliekoms, trys konteineriai (po 3 m^3 talpos), skirti stiklui, trys konteineriai (po 5 m^3 talpos), skirti metalui, plastmasei, popieriui, penki konteineriai (po 10 m^3 talpos), skirti statybinėms ir kitoms stambiagabaritėms atliekoms, naudotoms padangoms, buitiniams prietaisams, medienos ir žaliosioms atliekoms, o taip pat trys po 0,2 m^3 talpos statinės, skirtos skystoms atliekoms. Šie punktai – tai aptverta

teritorija, kurioje įrengta kietos dangos aikštelė (22x30 m), šakų ir kitų žaliųjų atliekų surinkimo aikštelė (22x10 m), vieta įvairios talpos konteineriams. Numatytas elektros energijos tiekimas pavojingų atliekų surinkimo punktui ir teritorijos apšvietimui.

Taigi pagrindinė Atliekų priėmimo punktų paskirtis – užtikrinti antrinių žaliavų, biodegraduojančių ir kitų atliekų surinkimą ir tvarkymą uždarytų sąvartynų aptarnavimo zonoje. Iš gyventojų surinktos atliekos tvarkomos punkte ir vežamos arba į sąvartyną, arba perdirbėjams. Apie 90 procentų buityje susidarančių atliekų, jas perdirbus, galima dar kartą panaudoti. Rūšiuojant atliekas išsaugoma švari ir sveika aplinka, sukaupiamos antrinės žaliavos, tausojami gamtos ištekliai ir energija, prailginamas naujojo Šiaulių regioninio komunalinių atliekų sąvartyno Aukštrakiuose eksploatacijos laikas.

Iki 2007 m. lapkričio 28 d. galiojančiame Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nurodyti šie kiekybiniai antrinių žaliavų tvarkymo tikslai yra:

- iki 2007 metų per metus surinkti ir parengti perdirbti (pagal atliekų svorį) ne mažiau, kaip (visų komunalinių atliekų procentais):

4 – popieriaus (kartono);

2 – stiklo;

1 – plastikų;

Strateginis planas rekomenduoja plėtoti ir šias priemones:

- antrinių žaliavų surinkimą apvažiavimo būdu;
- specialių konteinerių (su atsidarančiu dugnu) pastatymą šalia gyventojų dažnai lankomų vietų;
- atskirą antrinių žaliavų (esančių komunalinėse atliekose) surinkimą iš įmonių, įstaigų ir organizacijų į specialius konteinerius arba maišus.

Gyventojai į atliekų priėmimo punktus gali atvežti:

- Medienos atliekas
- Metalą
- Naudotas padangas
- Plastmasę
- Popierių
- Stambiagabarites atliekas
- Statybos atliekas (priimamos tik rajonų atliekų priėmimo punktuose bei atliekų priėmimo punkte prie Šiaulių miesto senojo Kairių sąvartyno)
- Stiklą

Planuojama, kad atliekų priėmimo punktai veiks iki 2011 m.

Siekiant pagerinti esamą situaciją ir didinti surenkamų antrinių žaliavų kiekius buvo reikalinga įrengti savivaldybės teritorijoje papildomas konteinerines aikšteles antrinių žaliavų surinkimui.

Atliekų surinkimo sistemos vystymas buvo numatomas dviem etapais: *Pirmajame etape* 2007 metais įrengiant konteinerines aikšteles pagal esamą apkrovą (esamus atliekų kiekius), o *antrajame etape* – įrengiant papildomas aikšteles perspektyvinei apkrovai (numatomiems atliekų kiekiams) 2010 metais. Kuriant regioninę komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, svarbu tinkamai organizuoti atliekų surinkimą. Pradėjus funkcionuoti regioninei atliekų tvarkymo sistemai 2007 metais, atliekų surinkimui mieste skirtos A ir B tipo konteinerinės aikštelės bei individualūs konteineriai.

A tipo konteinerinės aikštelės – tai buitinių atliekų surinkimo aikštelės, kuriose stovi po 3 konteinerius, skirtus talpini po 1,1 m^3 mišrių komunalinių atliekų.

B tipo konteinerinės aikštelės – tai mišrių komunalinių atliekų ir antrinių žaliavų surinkimui skirtos aikštelės kurios įrengtos padidinto žmonių susibūrimo (miesto ir rajonų savivaldybės numatytose) vietose. Šiose aikštelėse iš viso stovi po 6 konteinerius, 3 iš jų talpinamos po 1,1 m^3 mišrių komunalinių atliekų, o kiti trys konteineriai (po 1,1 m^3 talpos) skirti surinkti atitinkamai stiklui, popieriui-kartonui bei plastmasei.

Pagal regioninį komunalinių atliekų tvarkymo planą Šiaulių apskrityje buvo reikalinga ir įrengta Komunalinėms atliekoms 4378 vnt. 1,1 m^3 talpos, 50628 vnt. 1,1 m^3 talpos, bei Antrinėms žaliavoms 1771 1,1 m^3 talpos, iki 2010 šį kiekį planuojama didinti:

1 lentelė. Šiaulių apskrityje reikalingų konteinerių kiekis pagal talpas 2007-2010 m.

	2007			**2010**		
	Komunalinėms atliekoms		**Antrinėms žaliavoms**	**Komunalinėms atliekoms**		**Antrinėms žaliavoms**
	1,1 m^3	**0,12 m^3**	**1,1 m^3**	**1,1 m^3**	**0,12 m^3**	**1,1 m^3**
Šiaulių miestas	1801	6280	1081	2109	7354	1898
Joniškio rajonas	368	6540	87	421	7488	429
Akmenės rajonas	412	3737	108	502	4558	357
Pakruojo rajonas	217	6493	69	268	8032	384
Kelmės rajonas	378	8779	105	426	9885	465
Radviliškio rajonas	633	9015	165	878	12503	639
Šiaulių rajonas	569	9784	156	670	11515	627
VISO:	**4378**	**50628**	**1771**	**5274**	**61335**	**4799**

Atsižvelgiant į Šiaulių regiono atliekų tvarkymo plane atliktus skaičiavimus įvertinta, kad atliekos iš daugiabučių namų turi būti išvežamos ne rečiau kaip du kartus per savaitę, o iš individualių namų – ne rečiau kaip vieną kartą per dvi savaites. Numatyta, kad ne mažiau kaip 85 % visų individualių ūkių turi būti aprūpinta individualiais konteineriais. Parinkti standartinio dydžio konteineriai. Pasirenkant didesnės talpos (nei nurodyti atliktuose skaičiavimuose) konteinerius, reikalingų konteinerių skaičius atitinkamai sumažėtų. Lyginant su esama padėtimi (savivaldybėse jau turimu konteinerių skaičiumi), galima konstatuoti, kad regione reikalinga išplėsti esamą konteinerių parką ne mažiau kaip dvigubai.

2.5. Rūšiavimo svarba

Atliekų kiekis sąvartynuose grėsmingai didėja, todėl labai svarbu atliekas rūšiuoti. Geriausia rūšiuoti atliekas jų susidarymo vietose – namuose, tačiau jei tai neįmanoma atlikti namie, atliekas rūšiuoti tam skirtose šalinimo vietose (priėmimo punktuose, konteinerinėse aikštelėse).

Atliekų rūšiavimas – tai į atskirus konteinerius sudėtos perdirbimui tinkamos antrinės žaliavos: popierius, stiklas, plastmasė. Dar yra išskiriamos nerūšiuotos komunalinės atliekos, pavojingos atliekos, metalas, žaliosios atliekos, biodegraduojančios atliekos, stambiagabaritinės atliekos.

Antrinės žaliavos – tai perdirbti tinkamos atliekos. Jos gali būti alternatyvus žaliavų ir energijos šaltinis. Gaminti naujus daiktus iš antrinių žaliavų daug paprasčiau, pigiau, mažiau teršiama aplinka. Kuo daugiau naudojama antrinių žaliavų, tuo daugiau sutaupoma gamtinių išteklių.

Reikia nepamiršti, kad rūšiuojant atliekas išsaugoma švari ir sveika aplinka, sukaupiamos antrinės žaliavos, tausojami gamtos ištekliai ir energija, prailginamas sąvartyno eksploatacijos laikas.

Popierius

Pakuotės iš popieriaus pradėtos gaminti prieš daugelį šimtmečių. Pirmasis popierius buvo pagamintas Kinijoje. Tuo tarpu kartono bei gofruoto kartono pakuotė pradėta gaminti iš makulatūros nuo XIX a.

Šiuo metu popierius gaminamas iš celiuliozės, kuri gaunama iš medienos (dažniausiai iš specialių spygliuočių plantacijų) arba perdirbant atliekas. Pavyzdžiui, Vokietijoje makulatūra yra labiausiai pakartotinai naudojama antrinė žaliava, nes iš jos pagaminama net 61 proc. naujo popieriaus.

Antrinis popierius turi daug pranašumų prieš medieną ir celiuliozę: jis yra žymiai pigesnis, nes taupo energiją ir vandenį, sumažina atliekų kiekį, jo gamyboje nenaudojami jokie chemikalai, sustabdomas intensyvus medžių kirtimas.

Lietuva turi didžiules popieriaus ir kartono atliekų perdirbimo galimybes. Šalyje esantys kartono fabrikai galėtų perdirbti apie 40 tūkst. tonų popieriaus ir kartono atliekų per metus. Tačiau Lietuvoje surenkama tik 25 proc. šio kiekio, likusi dalis – importuojama.

Mūsų šalyje popierius ir kartonas sudaro apie 14 proc. visų komunalinių atliekų.

Kiekviena perdirbto popieriaus tona išsaugo 17 medžių, 26460 litrų vandens ir pakankamai energijos tam, kad 6 mėnesius būtų apšildytas normalaus dydžio namas.

Į popieriui skirtus konteinerius reikia mesti: laikraščius; žurnalus ir kitus spaudinius; popierių; kartoną.

Laikraščiai ir kitoks popierius bei kartonas turi būti nepadengti plastiku, turi būti sausi ir švarūs, dėžutės – išlankstytos. Netinka dėžutės nuo picos.

Į konteinerį negalima mesti pakuočių nuo pieno ir sulčių, nes jie sudaryti iš įvairių sluoksnių: popieriaus, polietileno, kartono, folijos.

Plastmasė

Pirmoji permatoma pakuočių plėvelė buvo pagaminta iš natūralių medžiagų. Plastikų gamyba sparčiai ėmė vystytis pirmoje XX a. pusėje. Šiandien plastikas yra neatsiejama buities dalis ir yra naudojamas maisto produktų (duonos, daržovių) pakavimui, cheminių, kosmetikos priemonių gamybai ir pan. Iš perdirbto plastiko gali būti gaminami indai, baldai, įvairiausios detalės, naudojamos buityje, statyboje, audžiami sintetiniai rūbai ir pan.

Dažniausiai pakuočių sudėtyje yra skirtingų rūšių plastikų, dėl to jas sunkiau perdirbti.

Lietuvoje, komunalinių atliekų sudėtyje, plastmasė sudaro apie 9 proc..

Į plastmasei skirtus konteinerius reikia mesti: plastikinius butelius; indus nuo padažų, aliejaus, šampūno; įvairią plastiko pakuotę.

Metant į konteinerį plastikinius butelius, reikia nusukti kamštelius, nes jie pagaminti iš kitos rūšies (neperdirbamo) plastiko. Buteliai nuo aliejaus ar padažų turėtų būti kuo švaresni.

Į konteinerį negalima mesti taros nuo organinių skiediklių, dezinfekcijos priemonių, detergentų ir kitų pavojingų cheminių medžiagų.

Stiklas

Stiklo pakuotė naudojama pakuoti daugeliui maisto produktų: pradedant gėrimais ir baigiant daržovėmis, vaistais, kosmetika ir pan.

Naujas stiklas yra gaminamas lydant smėlį, klintis ir sodą 1200-1500 C temperatūroje. Panaudojant stiklo atliekas sutaupoma šių medžiagų bei 35 proc. energijos.

Stiklas turi nemažai savybių, kurių kitose pakavimo medžiagose yra labai nedaug arba jų iš viso nėra. Tai visiškas inertiškumas daugeliui produktų ir beveik visiems maisto produktams, nelaidumas dujoms, kvapams, skaidrumas ir kitos savybės.

Stiklo perdirbimas turi gilias tradicijas Lietuvoje, tačiau palyginus su susidarančiais stiklo atliekų kiekiais šalyje stiklo perdirbimo pajėgumai yra nedideli.

Lietuvoje, komunalinių atliekų sudėtyje, stiklas sudaro apie 9 proc..

Į stiklui skirtus konteinerius reikia mesti: butelius; stiklainius; stiklo duženas.

Butelius ir stiklainius reikia išplauti, nuimti kamščius ir jų žiedelius, pašalinti foliją.

Į konteinerį negalima mesti porceliano ar keramikos šukių.

Nerūšiuotos komunalinės atliekos

Šalyje kasmet susidaro apie 1 mln. tonų komunalinių atliekų. Didžiuosiuose miestuose – apie 300 kg, mažesniuose miestuose – apie 220 kg, kaimo vietovėse – apie 70 kg vienam gyventojui per metus.

Biodegraduojamosios atliekos – bet kokios atliekos, kurios gali būti suskaidytos aerobiniu ar anaerobiniu būdu: žaliosios atliekos, netinkamas perdirbti popierius ir kartonas, skystos ir kietos maisto produktų atliekos, susidarančios gaminant, realizuojant, vartojant maistą ir pan.

Beveik pusę namų ūkyje susidarančių komunalinių atliekų sudaro virtuvės atliekos. Lietuvoje, komunalinių atliekų sudėtyje, biodegraduojamoms (virtuvės) atliekos sudaro apie 42 proc.. Šias virtuvės atliekas reikėtų mesti į atskirą konteinerį, nes jos taip pat gali būti perdirbamos.

Jei yra atskiri konteineriai, sodo atliekas nereikėtų mesti į biodegraduojamoms atliekoms skirtą konteinerį.

Šalinti rūšiuotas biodegraduojamąsias atliekas sąvartyne turi būti uždrausta. Šis reikalavimas turi būti įgyvendinamas palaipsniui, vadovaujantis toliau pateiktomis į sąvartyną patenkančių atliekų mažinimo užduotimis. Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose ir visose kuriamose regioninėse atliekų tvarkymo sistemose turi būti numatomos priemonės biodegraduojamųjų atliekų surinkimui ir perdirbimui palaipsniui plėtoti.

Metalas

Geras metalo atliekų rūšiavimas - didžiulė ekonominė ir ekologinė nauda. Surenkamas metalas dažniausiai būna sudarytas iš: alavuoto plieno; aliuminio; tam tikrų teršalų ir priemaišų.

Ir aliuminis, ir plienas gali būti ištirpdyti ir vėl panaudoti. Surinkti metalai yra išrūšiuojami medžiagų regeneravimo įrenginiuose ir transportuojami į galutinio perdirbimo įmones.

Lietuvoje, komunalinių atliekų sudėtyje, metalas sudaro apie 3 proc..

Perdirbimui tinka: konservų dėžutės; skardinės nuo gėrimų.

Į konteinerį negalima mesti aerozolių flakonų ir kitos taros nuo pavojingų cheminių medžiagų.

Žaliosios atliekos

Ne visas namuose susidarančias atliekas būtina mesti į konteinerius. Sodų, parkų, privačių namų teritorijų priežiūros atliekas galima kompostuoti. Tokiu būdu perdirbamos atliekos ir pagaminama geros kokybės trąša.

Žaliosios atliekos – žaliųjų teritorijų tvarkymo atliekos (šakos, lapai, nupjauta žolė) ir kitos panašios kilmės atliekos, kurias galima kompostuoti individualių valdų ar sodų valdų žemės sklypuose.

Kiekvienas žemės savininkas iš sodo ir daržo atliekų nesunkiai gali pasigaminti vertingo komposto. Kai atliekos sukraunamos į vietą, kurioje pakankamai deguonies ir drėgmės bei tinkama temperatūra, veikiama mikroorganizmų žalioji masė yra. Pridėjus mineralinių trąšų, gaunamas vertingas kompostas, tinkantis gėlėms ir daržovėms auginti.

Kompostavimas – tai natūralus procesas, kai organinės atliekos paverčiamos dirvožemiui bei augalams lengvai pasisavinamų maistinių medžiagų šaltiniu, vadinamu - kompostu. Šis procesas vyksta mikroorganizmų pagalba.

Kompostavimas yra patogiausias būdas atsikratyti sodo tvarkymo atliekomis, tokiomis kaip sugrėbti lapai, nupjauta žolė, išrauti krūmai ir t.t. Tai labai praktiškas sprendimas išvengiant atliekų išvežimo mokesčių, o kompostu patręšus žemę dirvai vėl suteikiamos prarastos medžiagos bei pagerinama jos kokybė.

Dirvožemį, žolę, lapus ir kitas sodo atliekas, pvz., vaisių ir daržovių likučius, galima sukrauti į krūvą ir po kelių savaičių, jie pavirs geros kokybės kompostu.

Galima kompostuoti: virtuvės atliekas: daržovių atliekas, lukštus, kevalus, gėles, vaisius, kavos ir arbatos tirščius; sodo ir daržo atliekas: gėlių ir daržovių liekanas, nupjautą žolę, medžių lapus, smulkias šakeles, naminių gyvūnų (triušių, vištų ir kt.) išmatas.

Nepatartina kompostuoti piktžolių su sėklomis, kurios gali išlikti ir subrendusiame komposte. Paskleidus tokį kompostą dirvoje, ji užteršiama.

Negalima kompostuoti skerdienos, mėsos ir žuvies atliekų, virtų daržovių.

Pavojingos atliekos

Atskirą atliekų grupę sudaro pavojingos atliekos. Pagal šių atliekų pavojingumą ir tvarkymo specifiką išskiriami šie pagrindiniai jų srautai:

- naftos produktų atliekos;
- naftos produktais užterštos atliekos;
- pavojingos transporto priemonių atliekos;

- sunkiaisiais metalais užterštos atliekos;
- cheminių medžiagų atliekos;
- medicininės atliekos.

Pavojingosios atliekos gali prasiskverbti į dirvožemį, užteršti gruntinius vandenis ir tokiu būdu pakenkti aplinkai ir žmonių sveikatai. Todėl yra labai svarbu tokias atliekas išskirti iš bendro atliekų srauto ir priduoti į pavojingų atliekų priėmimo aikšteles.

Buityje susidarančios pavojingos atliekos – namų ūkyje, smulkiose įmonėse, įstaigose ir organizacijose, juridinių asmenų kontorose, biuruose susidarančios negamybinės atliekos: galvaniniai elementai, akumuliatoriai, pasenę vaistai, buitinės chemijos produktai, lakų, dažų, skiediklių atliekos, cheminėmis medžiagomis užteršta pakuotė ir medžiagos, panaudoti tepalai, tepalų filtrai ir kitos naftos produktų atliekos, gyvsidabrio turinčios atliekos, naudotos padangos ir kitos pavojingos atliekos, atitinkančios pavojingų atliekų apibrėžimą.

Tokias atliekas reikėtų pristatyti į artimiausia atliekų priėmimo punktą, kur šios atliekos iš gyventojų priimamos nemokamai.

Stambiagabaritinės atliekos

Kita namuose susidarančių atliekų rūšis – stambiagabaritinės atliekos. Tai didžiosios atliekos: nebereikalingi baldai, pasenusi ar sugedusi buitinė technika.

Stambiagabaritinės atliekos turėtų būti atvežamos į atliekų priėmimo punktus. Jos laikomos ten tol, kol susikaupia pakankamai atliekų, kad jas būtų ekonomiškai naudinga transportuoti. Stambiagabaričių atliekų surinkimui dažnai rengiamos įvairios akcijos, kurių metu gyventojai gali nemokamai pristatyti nereikalingus baldus, buitinę techniką ar kitas stambiagabaritines atliekas.

Stambiagabaritines atliekas krauti į buitinių atliekų konteinerius, kaupti namo teritorijoje ar bendrojo naudojimo patalpose (koridoriuose, rūsiuose) draudžiama. Visas šias atliekas reikia pristatyti į atliekų priėmimo punktus. Iš gyventojų šios atliekos priimamos nemokamai.

Apie 90 procentų buityje susidarančių atliekų, jas perdirbus, galima dar kartą panaudoti. Kiek bus perdirbta atliekų, priklauso nuo kiekvieno mūsų pastangų. Naudoti atliekas, jas rūšiuojant, gali skatinti: sąvartyno mokesčio įvedimas ir palaipsnis jo didinimas siekiant didinti atliekų naudojimo konkurencingumą; mokesčiai už aplinkos teršimą gaminių atliekomis; valstybės ir savivaldybių institucijų organizacinė iniciatyva ir dalyvavimas kuriant atliekų naudojimo įrenginius; teisinių ir ekonominių priemonių naudojimas siekiant, kad šilumos (elektros) gamyba iš atliekų taptų konkurencinga; efektyvi gamtos išteklių naudojimo leidimų sistema ir griežta jos kontrolė; visuomenės informavimas ir mokymas apie atliekų rūšiavimą ir jo svarbą, palankios nuomonės apie gaminius iš atliekų formavimas.

3. ŠIAULIŲ REGIONO ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS KŪRIMO YPATYBĖS

3.1. Principo „Teršėjas moka“ regione administravimas

3.1.1. Savivaldybių bendradarbiavimo svarba

Europos Sąjungos teisės aktai nustato, kad atliekų tvarkymo išlaidas pagal principą „Teršėjas moka“ turi apmokėti atliekų turėtojas ir (arba) medžiagų ir gaminių, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas arba importuotojas, nesvarbu ar tai gyventojas ar juridinis asmuo, nes tai yra visų atliekų tvarkymo išlaidų (įskaitant sąvartynų įrengimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo) padengimas vystant atliekų tvarkymo sistemą. Visų savivaldybių vietinės rinkliavos lėšos turi dengti Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos išlaidas, taigi Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas savivaldybėms rekomenduoja išvien kurti regionines atliekų tvarkymo sistemas siekiant didinti atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą.

Šiaulių regionas yra trečias pagal dydį visoje Lietuvoje. Bendras Šiaulių regiono plotas yra 8540 km^2. Čia gyvena 367 166 tūkstančių gyventojų, 37 proc. iš jų gyvena Šiaulių mieste. Šiaulių miestas yra ketvirtas pagal dydį Lietuvoje, o jo plotas yra 81 km^2. VšĮ ŠRATC duomenimis principas „Teršėjas moka“ taikomas tik 330 000 tūkstančiams gyventojų, kurie deklaravę savo gyvenamąją vietą ir gyvena Šiaulių regione, kiti gyventojai arba išvykę arba gyvena nedeklaravę gyvenamosios vietos Šiaulių apskrityje.

Savivaldybės ir atliekų tvarkytojai turi imtis visų priemonių, siekdami, kad už komunalinių atliekų tvarkymą mokėtų visi atliekų turėtojai, taigi tam įvesta vietinė rinkliava.
Vietinė rinkliava – tai savivaldybės tarybos sprendimu nustatyta privaloma įmoka už komunalinių atliekų surinkimą ir jų tvarkymą. Vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą dydis kompensuoja atliekų sistemos administravimo, atliekų surinkimo ir transportavimo, vietinės rinkliavos surinkimo ir sąvartyno eksploatavimo, infrastruktūros plėtimo, uždarymo ir priežiūros uždarius išlaidas.

Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio, Šiaulių rajonų ir Šiaulių miesto savivaldybės Tarybų sprendimu įpareigojo viešąją įstaigą „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras” nuo 2007 m. sausio 1 dienos įvesti vietinę rinkliavą už atliekų surinkimą ir tvarkymą.

Dar visai neseniai buvo apibrėžta, kad Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistema – vieninga komunalinių atliekų tvarkymo sistema, integruojanti savyje Šiaulių miesto, Šiaulių rajono, Akmenės rajono, Joniškio rajono, Kelmės rajono, Pakruojo rajono, Radviliškio rajono savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymo sistemas. Visos regiono savivaldybės buvo

numačiusios vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą įvesti nuo 2007 metų sausio 1 dienos. Rinkliavos dydį nuspręsta nustatyti taip pat solidariai vienodą. Buvo sutarta, kad kiekvienas gyventojas mokės po 40 litų per metus, o juridiniai asmenys – po 182 litus už tonos atliekų sutvarkymą. Šis rinkliavos dydis paskaičiuotas pagal vidutinį surenkamų atliekų kiekį.

Labai ilgai sprendimo dėl vietinės rinkliavos įvedimo nepriėmė tik Šiaulių rajono savivaldybė, nors 2005 m. gegužę pritarė solidariam rinkliavos dydžiui. Dėl savivaldybėje vykstančios politinės kovos, susijusios su valdžios pasikeitimais, buvo delsiama priimti visai apskrities atliekų tvarkymo sistemai svarbius sprendimus.

Sprendimus dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą savivaldybės priėmė 2006 metais:

Sprendimuose savivaldybių tarybos patvirtino dydžius:

- 182 Lt už vienos tonos komunalinių atliekų surinkimą ir sutvarkymą;
- 40 Lt per metus, t.y. 3,34 Lt per mėnesį – kiekvienam gyventojui, išskyrus Šiaulių rajono savivaldybės gyventojus.

Šiaulių rajono savivaldybė, neatsižvelgdama, kad regioninė komunalinių atliekų sistema – tai solidari atliekų tvarkymo sistema ir vienoda visiems Šiaulių regiono gyventojams, nustatė vietinės rinkliavos dydžius už atliekų surinkimą ir tvarkymą, visai kitokias nei kitos Šiaulių regiono savivaldybės, atsižvelgiant į atliekų susikaupimo normas Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje, gyventojams pagal deklaruojamą gyvenamą vietą:

- Kuršėnų miesto, Kairių, Kužių ir Gruzdžių miestelių, Vijolių, Ginkūnų, Aukštelkės, Gegužių, Bubių ir Micaičių kaimų gyventojams – 40,00 Lt vienam gyventojui per metus arba 3,34 Lt vienam gyventojui per mėnesį;
- kitų kaimų ir miestelių gyventojams:
  - ✓ gyvenantiems individualiose valdose, sodų valdose teisiškai įregistruotuose gyvenamuose namuose – 18,00 Lt vienam gyventojui per metus arba 1,50 Lt vienam gyventojui per mėnesį;
  - ✓ gyvenantiems daugiabučiuose namuose – 25,00 Lt vienam gyventojui per metus arba 2,09 Lt vienam gyventojui per mėnesį;
  - ✓ vienkiemių gyventojams – 11,00 Lt vienam gyventojui per metus arba 0,92 Lt vienam gyventojui per mėnesį.

Toks Šiaulių rajono savivaldybės politikų sprendimas iš vienos pusės trukdo įgyvendinti vieningą atliekų tvarkymo sistemą, darydamas prielaidą kitoms savivaldybėms kitą kartą nepasitikėti šios savivaldybės priimtais sprendimais, nes būtent taip ir atsitiko, kad iš pradžių propaguodama solidarumą, vėliau Šiaulių rajonas pasuko į kitą pusę.

Iš kitos pusės, galbūt savivaldybė priėmė tokį sprendimą paskaičiavusi atliekų surinkimo sąnaudas skirtingose Šiaulių rajono teritorijose, kas lėmė skirtingą kainos paskaičiavimą.

Sprendžiant atliekų surinkimo klausimą, Šiaulių rajono savivaldybė taip pat priėmė visiškai kitokį sprendimą nei kitos Šiaulių apskrities savivaldybės. Šiaulių rajono savivaldybės taryba nepavedė ŠRATC rūpintis atliekų surinkimu iš gyventojų, šį rūpestį paliko pati sau, paskelbdama konkursą vežėjui parinkti ir pasirašydama su juo sutartį. Reikia pažymėti, kad taip pasielgusi savivaldybė nepagalvojo, kad savivaldybė tam nepasiruošusi, nes į ŠRATC dažnai skambinama ir skundžiamasi dėl nekokybiškai teikiamų paslaugų (konteinerių nebuvimo, atliekų išvežimo), taip pat žmonėms pasipiktinimą kelia, kad savivaldybėje neatsiliepiama telefonu ir neoperatyviai reaguojama į skundus.

ŠRATC taip pat sulaukia gyventojų skundų dėl nekokybiškai teikiamų paslaugų, neteisingai išrašytų sąskaitų, nelaiku pristatytų konteinerių, tačiau reaguoja daug operatyviau, nes ta ruoštasi beveik metus, be to ŠRATC dirba daugiau darbuotojų, kurie gali reaguoti į skundus ir pateikti juos vykdytojui.

Taigi labai svarbu, kad savivaldybės tarpusavyje bendradarbiautų, nes tik taip bus išvengta nesusipratimų ir visiems gyventi taps patogiau.

3.1.2. Priežastys, lėmusios skirtingą vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo taikymą

Šiaulių miesto savivaldybė vietinę rinkliavą už atliekų surinkimą ir tvarkymą įvedė nuo 2007 m. sausio 1 d., turėdama pasitvirtinusi visus reikiamus dokumentus.

Visos likusios savivaldybės, anksčiau pritarusios solidariam rinkliavos įvedimui, po 2007 m. vasario 25 d. įvykusių savivaldybių tarybų rinkimų tarybų sprendimais atidėjo vietinės rinkliavos įvedimą:

- Šiaulių rajono savivaldybė 2007 m. birželio 13 d. sprendimu Nr. T-183 nusprendė vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą įvesti nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. nenurodydama konkrečių priežasčių.
- Kelmės rajono savivaldybė 2007 m. gegužės 24 d. sprendimu Nr. T-190 vietinė rinkliavą atidėjo nuo 2007 m. liepos 1 d.;
- Pakruojo rajono savivaldybė 2007 m. liepos 26 d. sprendimu Nr. T-245 nustatė, kad patvirtinti vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatai įsigalioja nuo 2007 m. rugsėjo 1 d..
- Radviliškio rajono savivaldybė 2007 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu Nr. T-160 vietinę rinkliavą įvedė nuo 2007 m. spalio 1 d.;

- Joniškio rajono savivaldybė 2007 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. T-188 rinkliavą įvedė nuo 2007 m. spalio 1 d.;
- Akmenės rajono savivaldybėje 2007 m. spalio 24 d. sprendimu Nr. T-196 rinkliavą įves nuo 2008 m. sausio 1 d..

Akmenės rajono savivaldybė 2006 m. gruodžio 20 d. sprendime Nr. T-241 atidėti vietinę rinkliavą priėmė atsižvelgdama į tai, kad nuo 2007 m. sausio 1 d. nebuvo pradėtas eksploatuoti regioninis Aukštrakių sąvartynas ir kad VšĮ „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras“ nepateikė reikiamo konteinerių kiekio, nors konteineriais aprūpinti turi ne ŠRATC, o konkursą laimėjęs vežėjas. Be to kol nebuvo sprendimo dėl rinkliavos įvedimo, tol nebuvo galima skelbti konkurso vežėjui parinkti, tad ir konteineriais aprūpinti dėl to nebuvo kam.

Akmenės rajono savivaldybės taryba atidėjo ir sekančių savivaldybės tarybų sprendimų įgyvendinimą.

Trečią kartą Akmenės rajono savivaldybė klausimą dėl vietinės rinkliavos įvedimo svarstė 2007 m. spalio 24 d.. Siekdama įgyvendinti regioninį atliekų tvarkymo planą, atsižvelgdama į numatomus Akmenės rajono savivaldybės veiksmus organizuojant atliekų tvarkymą Akmenės rajone ir į Aplinkos apsaugos, žemės, miškų ir urbanistikos komiteto siūlymą, Akmenės rajono savivaldybės taryba nusprendė atšaukti Savivaldybės tarybos 2006 m. gruodžio 20 d. sprendimo Nr. T – 241 galiojimą nuo 2008 m. sausio 1 d.

Nors Akmenės tarybos sprendimuose nenurodė kitų priežasčių, tačiau manoma, kad įvardintos priežastys dėl rinkliavos atidėjimo nėra vienintelės, kadangi šios savivaldybės teritorijoje darbui ilgą laiką buvo nepasiruošęs atliekų surinkėjas/vežėjas, be to didelį ažiotažą kėlė gyventojai, kurie rodė nepasitenkinimą kuriama nauja atliekų tvarkymo sistema. Be to regioninis sąvartynas pradėtas eksploatuoti 2007 m. balandžio mėnesį, o Akmenės rajono savivaldybės taryba vistik atidėjo rinkliavą nuo kitų, tai yra 2008 metų.

Nepaisydama Akmenės rajono savivaldybės sprendimų, kad rinkliavą įvesti nuo kitų metų ir nuo tada atidaryti Atliekų priėmimo punktus, vistik APP pradėjo veikti jau šių metų lapkričio 15 d.

3.1.3. Pirmosios rinkliavos „nesolidarumo“ pasekmės

Nors ankščiau apibrėžta, kad Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistema – vieninga komunalinių atliekų tvarkymo sistema, tačiau neįvedus rinkliavos visose regiono savivaldybėse vienu metu, tai yra nuo 2007 m. sausio 1 d., paskaičiuota, kad prarasta apie 1,4 mln. litų, todėl esant dabartiniam vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų tvarkymą dydžiui, pastebima, kad iš fizinių ir juridinių asmenų 2008 metais bus surinkta įplaukų beveik 4 mln. Lt

mažiau nei bus reikalinga padengti atsiradusias išlaidas, kurias paskaičiavo ŠRATC. Planuojama įplaukų suma paskaičiuota pagal faktinius duomenis 2007 m. lapkričio 1 d. apmokestintų atliekų turėtojų skaičių: 117500 fizinių asmenų ir 3171 juridinių asmenų ir esamas atliekų susikaupimo normas gyventojams 0,315 t/1gyventojui ir pagal rinkliavos nuostatuose juridiniams asmenims patvirtintus atliekų susikaupimo dydžius nusakančius parametrus.

Nors gyventojų ir juridinių asmenų skaičius yra sumažėjęs, pagal faktiškai surenkamas komunalines atliekas gyventojai ir juridiniai asmenys išmeta atliekų daugiau negu buvo planuota ar prognozuota. Pagal šiuos duomenis surenkamų atliekų kiekiai 2008 metais turėtų mažėti tačiau įvertinus tai, kad per 2007 metų 10 mėn. pristatyta į sąvartyną 44878 t komunalinių atliekų ir 2008 m. prognozuojamą atliekų surinkimo augimą 2,5 proc., 2008 m. atliekų bus sutvarkyta ne mažiau kaip 55350 t. Komunalinių atliekų sutvarkymo kaštai, vertinant pagal dabartines išlaidas, sudarytų 10073,7 tūkst. Lt, ŠRATC paskaičiavimais. Planuojamos įplaukos nepadengtų komunalinių atliekų sutvarkymo kaštų 3608,2 tūkst. Lt. sumai.

Pagrindinės vietinės rinkliavos įplaukų neatitikimo sutvarkymo kaštams priežastys:

- sumažėjo planuojamas fizinių asmenų skaičius, lyginant su numatytu rinkliavos paskaičiavimuose;
- sumažėjo planuojamas juridinių asmenų atliekų susikaupimą nurodančių parametrų skaičius;
- įplaukų suma iš gyventojų dėl paskaičiuoto rinkliavos dydžio pradinio sumažinimo, nepadengs nei 2007 m. nei 2008 metų atliekų sutvarkymo kaštų.
- faktiškai sąnaudų dalis tenkanti juridiniams asmenims yra didesnė negu buvo nustatyta rinkliavos dydžio paskaičiavimuose, ko pasėkoje dalis juridinių asmenų mokėjo mažesnius mokesčius už didesnį surenkamą kiekį atliekų.

Dėl degalų, darbo užmokesčio ir kitų būtinų sąnaudų, kurios nebuvo numatytos skaičiuojant rinkliavos dydį (2005 m.), augimo, prognozuojama, ŠRATC duomenimis, kad komunalinių atliekų sutvarkymo kaštai 2008 m. turėtų išaugti 24 proc. ir tai sudarytų 224,0 Lt už 1 tonos komunalinių atliekų sutvarkymą, kai dabar tai siekia 182 lt už toną.

Neperskaičiavus gyventojams nustatyto rinkliavos dydžio ir juridiniams asmenims susikaupimo normų, savivaldybei susidariusį įsiskolinimą už atliekų sutvarkymą reikėtų dengti iš biudžeto lėšų, kaip iki šiol kas ketvirtį.

Pagal paskaičiavimus gyventojams vietinės rinkliavos dydis turėtų išaugti 43 procentus (metinis dydis 57,33 Lt, kai dabar tai siekia 40 lt.), juridiniams asmenims – susikaupimo normos vidutiniškai – 89 procentus.

3.1.4. Rinkliavos surinkimo Šiaulių mieste 2007-01-01-2007-10-31 ypatumai

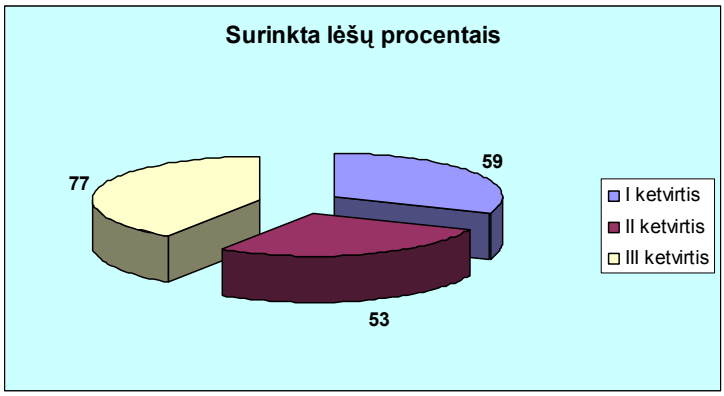
Nuo 2007 metų sausio 1 dienos įvesta vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą Šiaulių miesto gyventojams ir įmonėms. Ją privalo mokėti visi: gyventojai, įmonės, organizacijos, įstaigos. Visos Šiaulių apskrities savivaldybės, išskyrus Šiaulių rajono savivaldybę, sutarė taikyti vienodą rinkliavos dydį. Kiekvienas gyventojas per metus moka po 40 litų, o įmonės, organizacijos, įstaigos, t.y. juridiniai asmenys – po 182 litus už tonos atliekų sutvarkymą.

Gyventojams sąskaitos siunčiamos kas ketvirtį, o juridiniams asmenims – kas mėnesį, tačiau tiek gyventojai, tiek juridiniai asmenys rinkliavą gali sumokėti kaip jiems patogiau – iš karto už metus, pusę metų ar kas ketvirtį, mėnesį.

Gyventojų skaičius ŠRATC turimoje ATRIS (atliekų tvarkymo rinkliavos informacinė sistema) apskaitos programoje 2007 m. rugsėjo 1 d. duomenimis – 117 500 gyventojų.

Gyventojams viso pateikta 138230 sąskaitų:

- **I ketvirtį** gyventojams pateikta 45 400 sąskaitų;
- **II ketvirtį** iš 46 225 sąskaitų;
- **III ketvirtį** iš 46 605 pateiktų sąskaitų



4 pav. **Surinktos lėšos iš gyventojų pagal pateiktas sąskaitas per tris ketvirčius, proc.**

Surinkta rinkliava per III ketvirčius, tai yra 77 proc., rodo, kad gyventojai per daug nesipriešina kuriamai sistemai ir moka nustatytą mokestį, nors yra skolininkų.

Skolininkais gali būti ne tik asmenys, kurie piktavališkai atsisako mokėti vietinę rinkliavą, bet ir tie, kurie negyvena deklaruotoje gyvenamoje ilgiau kaip 30 kalendorinių dienų:

- atliekantiems laisvės atėmimo bausmę, laikomiems kardomojo kalinimo vietose;
- besigydantiems socialinės ir psichologinės reabilitacijos stacionarinėse įstaigose;
- nepilnamečiams, gyvenantiems valstybinėse ir nevyriausybinėse vaikų globos įstaigose;

- besimokantiems ne Savivaldybės teritorijoje esančiose švietimo įstaigose;
- atliekantiems privalomąją karo tarnybą;
- išvykusiems stažuotis, dirbti, į komandiruotę

Vadovaujantis vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatuose nurodyta mokėjimo tvarka, asmenys, pristatę administratoriui, tai yra ŠRATC, nebuvimą Šiaulių regiono teritorijoje įrodančius dokumentus, atleidžiami nuo vietinės rinkliavos atitinkamam laikotarpiui, priklausomai kiek laiko buvo išvykę.

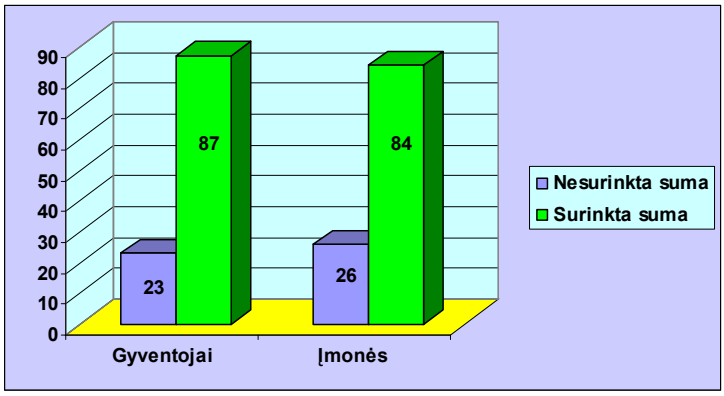
Įmonių, įstaigų ir organizacijų skaičius ATRIS programoje 2007 m. spalio 1 d. duomenimis – 3 187 vnt..

Per 2007 metų:

– **I ketvirtį** įmonėms pateikta 10 281 sąskaitų iš kurių surinkta tik 53 proc. lėšų;
– **II ketvirtį** iš 9 360 sąskaitų – surinkta 62 proc. lėšų;
– **III ketvirtį** iš 9 556 pateiktų sąskaitų – surinkta 74 proc. suplanuotų lėšų.

Reikia nepamiršti, kad įmonėms sąskaitos pateikiamos kas mėnesį, todėl jų apmokėjimą ŠRATC lengviau kontroliuoti. Per tris šių metų ketvirčius įmonės vietinę rinkliavą mokėjo tolygiai.

Taigi per IV ketvirtį ŠRATC turi surinkti 23 proc. likusių lėšų iš gyventojų ir 26 proc. iš įmonių.



5 pav. **Surinktų ir likusių surinkti lėšų skirtumas, proc.**

Metinis vietinės rinkliavos dydis už komunalinių atliekų tvarkymą atliekų turėtojams apskaičiuojamas paskirstant metines atliekų tvarkymo sąnaudas į dvi dalis pagal tai, koks atliekų kiekis tenka gyventojams ir koks – juridiniams asmenims. Atliekų tvarkymo sąnaudų dalis, tenkanti fiziniams asmenims yra paskirstoma kiekvienam miesto ir kaimo gyventojui vienodai.

Tuo tarpu 2005 m. lapkričio 3 d. aiškinamajame rašte dėl rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą, tvarkymą ir šalinimą dydžio 2007 m. apskaičiavimuose buvo nurodyti tokie baziniai duomenys iš statistikos departamento rinkliavos surinkimo sąnaudoms skaičiuoti.

2 lentelė. Baziniai duomenys rinkliavos surinkimo sąnaudoms skaičiuoti

Pozicijų pavadinimas	6 rajonų savivaldybės	Šiaulių miestas	7 apskrities savivaldybės
Siunčiamų sąskaitų skaičius gyventojams	88 155	49 503	137 658
Siunčiamų sąskaitų skaičius juridiniams asmenims	2 989	3 195	6 184
Siunčiamų sąskaitų kiekis kas ketvirtį	**91 144**	**52 698**	**143 842**

Pastebima, kad iš viso juridiniams asmenims realiai siunčiama apie 10 000 sąskaitų, kai buvo paskaičiuota 3195, tuo tarpu gyventojams – vidutiniškai 46000 sąskaitų, nors paskaičiuota 49 503 vnt. Šiaulių mieste.

Taigi prielaida tokia, kad baziniai duomenys lyginant su realiais skiriasi ir gan nemažai, nors remiantis statistikos duomenimis realiai Šiaulių apskrityje gyvena mažiau gyventojų (daug išvykusių gyventi į užsienį) nei buvo skaičiuojama, be to jaučiamas lėšų trūkumas regioninei sistemai vystyti, padengti eksploatacijos išlaidas, atsiskaityti su atliekų surinkėjais/vežėjais. Taip pat lėšų trūkumas atsiranda ir dėl to, kad kuriama regioninė atliekų tvarkymo sistema nėra solidari, nes rajono savivaldybės nevienodai, tai yra nuo 2007 m. sausio 1 d. kaip tai buvo nuspręsta, įsivedė ir įsives (Akmenės rajono savivaldybė) vietinę rinkliavą, todėl dalį trūkstamų lėšų, turės padengti savivaldybės iš asignavimų valdytojo programos atsižvelgiant į tai, kad gautos įplaukos turi padengti visas komunalinių atliekų tvarkymo sistemos (atliekų tvarkymo sistemos administravimo, vietinės rinkliavos administravimo, atliekų surinkimo ir transportavimo, šalinimo, sąvartyno eksploatavimo, infrastruktūros plėtimo, uždarymo ir priežiūros uždarius išlaidas) sąnaudas.

Vadovaujantis Vietinės rinkliavos dydžio vienam gyventojui nustatymo už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą SWOT analizės 2005 m. lapkričio 23 d. prognozėmis, silpnoji rinkliavos administravimo pusė yra ta, kad ŠRATC Rinkliavos administravimo skyriui teko didelis administravimo krūvis, nes gyventojų skaičių tenka nuolat taisyti dėl gimimo, mirčių, gyvenamosios vietos pasikeitimo ir kt., taip pat būtina nuolat taisyti apskaitos duomenis, kurių tenka ieškoti kitose įstaigose bei organizacijose, dėl to gaunama nemažai skundų, nes kaskart išsiunčiant sąskaitas paaiškėja, kad tuo adresu pakito gyventojų skaičius.

Toks įtemptas darbas vargina tiek pačius gyventojus, dėl ko jie dažniausiai pasipiktinę, ir pačius darbuotojus. Be to dėl pasitaikančių ATRIS klaidų, gyventojai duomenis apie save turi tikslinti net kelis kartus.

Reikia pažymėti ir tai, kad nustatant įmokų (tarifų arba vietinės rinkliavos) už komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas dydį, siūloma palaipsniui pereiti nuo įmokos vienam gyventojui prie įmokos už konteinerio ištuštinimą priklausomai nuo jo dydžio ir tuštinimo dažnumo nustatymo. Komunalinių atliekų surinkimo sąnaudas lemia konteinerių tuštinimo sąnaudos, o panaikinus privalomąją gyventojų registraciją bus sunku nustatyti namų valdos (buto) gyventojų skaičių. Šį įmokos nustatymo principą siūloma taikyti pirmiausia individualioms namų valdoms, įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms.

3.2. Atliekų surinkimo ir tvarkymo apžvalga

3.2.1. Atliekų tvarkymo paslaugų teikimas gyventojams ir esamų pažeidimų Šiaulių mieste analizė

Pagal iš regiono savivaldybių surinktus 2006 m. duomenis, iki regioninės sistemos diegimo pradžios regione atliekų tvarkymą, surinkimą (tik nerūšiuotų komunalinių atliekų) ir šalinimą vykdė apie 20 įmonių, kai 2004 m. atliekas rinko ir tvarkė, tai yra vežė į sąvartynus, 16 vežėjų bei kitų įmonių. Šiuo metu, tai yra nuo 2007 m., tai atlieka 8 pagrindinės įmonės (6 savivaldybių komunalininkai, AB „Specializuotas transportas“ ir UAB „Švarinta“), neskaitant privačių įmonių.

Komunalines atliekas Šiaulių mieste renka AB „Specializuotas transportas“ ir UAB „Švarinta“ su kuriomis 2006 m. gruodžio 19 d. sudarytos laikinosios sutartys. Šiose sutartyse pateikiama: detalus paslaugos aprašymas, komunalinių atliekų surinkimo ir pervežimo priemonės, darbo grafikas, konteinerių priežiūra, aptarnaujama teritorija, darbas su skundais, atsiskaitymas už paslaugas bei kita.

2007 m. vasario 7 d. pasirašytas papildomas susitarimas tarp paslaugos teikėjo AB „Specializuotas transportas“ ir paslaugos gavėjo ŠRATC ir tik spalio mėnesį šis susitarimas pasirašytas su UAB „Švarinta“. Papildomame susitarime, siekiant tarpusavio sutartinės atsakomybės sąlygų, nutarta pakeisti 3.1.3 punktą, kuriame kalbama apie sutartinių įsipareigojimų nevykdymo sąlygas. Šį papildomą susitarimą nuspręsta pasirašyti kuomet pastebėtas didelis gyventojų skundų antplūdis dėl grafikų nesilaikymo, konteinerių trūkumo.

Užfiksuoti sekantys vežėjų nusižengimai ir taikytos baudos:

3 lentelė. Atliekų surinkėjų/vežėjų pažeidimai Šiaulių mieste

	AB „Specializuotas Transportas“	**UAB „Švarinta“**
Baudos dėl grafiko nesilaikymo	Baudos pagal pažeidimų aktus už 2007 m. 01,02,03,04,05,06,07,08,09 mėn. – siekė 1000 Lt. 10 mėn. – 26300 Lt	Baudos pagal pažeidimų aktus už 2007 m. 01,02,03,4,05,06,07,08,09 mėn. – siekė 16300 Lt. 10 mėn. – 5700 Lt
Baudos už neaprūpinimą konteineriais, už atliekų neišvežimą	Baudos už sutarties įsipareigojimų nevykdymą pagal gautų pretenzijų sąrašą iš rinkliavos mokėtojų už 2007 m. I ketvirtį – 5900 Lt, II ketvirtį – 0 Lt, III ketvirtį bauda: 4400 Lt.	Baudos už sutarties įsipareigojimų nevykdymą pagal gautų pretenzijų sąrašą iš rinkliavos mokėtojų už 2007 m. I ketvirtį – 14700 Lt, II ketvirtį – 6800 Lt, III ketvirtį bauda: 6400 Lt.
Skundų skaičius dėl neaprūpinimo konteineriais	*Konteinerių poreikis:* • 01-04 mėn. – 215 vnt. *Konteinerių poreikis fiziniams asmenims:* • 05 02 d. – 07 11d. – 20 vnt. • 07 12 d. – 08 mėn. – 16 vnt. • 07 12 d. – 10 23d. – 46 vnt. *Konteinerių poreikis juridiniams asmenims:* • 05 04 d. – 07 11 d. – 13 vnt. • 07 12 d. – 08 mėn. – 14 vnt. • 07 12 d. – 10 23 d. – 21 vnt.	*Konteinerių poreikis:* • 01-04 mėn. – 368 vnt. *Konteinerių poreikis fiziniams asmenims:* • 05 02d. 07 11d. – 63 vnt. iš jų 10 pakartotini • 07 12 d. – 08 mėn. – 28 vnt. • 0 7 12 d. – 10 23d. – 57 vnt. *Konteinerių poreikis juridiniams asmenims:* • 05 04 d. – 07 10 d. – 27 vnt. iš jų 2 pakartotini • 07 12 d. – 08 mėn.– 9 vnt. • 07 12 d. – 10 23 d. 17 vnt.
Skundų skaičius dėl laiku neišvežtų atliekų	Nevežta pagal grafiką: iš fizinių ir juridinių asmenų: • 04 mėn. – 10 kartų • 05-07 mėn. – 11 kartų • 08 mėn. – 7 kartus	Nevežta pagal grafiką: iš fizinių ir juridinių asmenų: • 04 mėn. – 15 kartų • 05-07 mėn. – 82 kartų • 08 mėn. – 13 kartų

Taigi iš pateiktos lentelės matyti, kad vežėjai nebuvo visiškai pasiruošę kokybiškam paslaugų teikimui, tačiau laikui bėgant jų teikiamos paslaugos tampa vis geriau organizuotos ir

kokybiškesnės nors. Reikia nepamiršti, kad įvedus rinkliavą kituose rajonuose, vietiniams vežėjams taip pat nėra lengva, jie taip pat daro pažeidimų, tačiau viskas laikui bėgant susitvarkys.

Sudarytosios laikinos sutartys su vežėjais neteks galios nuo tada, kai bus paskelbti konkurso vežėjui parinkti rezultatai arba šalių susitarimu, tačiau sutartys negali būti ilgiau pratęsiamos kaip iki dar kitų metų pradžios – tai numatytas saugiklis. Laikinosios sutartys su vežėjais yra sudarytos todėl, kad paskelbus konkursą vežėjui Šiaulių mieste parinkti, viešųjų pirkimų tarnyba sustabdė tolimesnį konkurso vykdymą, tad kol konkursas neįvyks, Šiaulių mieste atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teiks šios dvi įmonės.

Kitose rajonų savivaldybėse atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas teikia vietinės įmonės:

- UAB „Naujosios Akmenės komunalininkas“
- UAB „Joniškio komunalinis ūkis“
- SĮ „Kelmės vietinis ūkis“
- UAB „Kuršėnų komunalinis ūkis“
- UAB „Pakruojo komunalininkas“
- UAB „Radviliškio komunalinės paslaugos“

3.2.2. Antrinių žaliavų surinkimas regione

Kuriant regioninę atliekų tvarkymo sistemą, atliekų šalinimui, įrengti atliekų priėmimo punktai ir konteinerinės aikštelės, kuriose surenkamos ir antrinės žaliavos.

Atliekų priėmimo punktų paskirtis – užtikrinti antrinių žaliavų, biodegraduojančių ir kitų atliekų surinkimą ir tvarkymą uždarytų sąvartynų aptarnavimo zonoje. Iš gyventojų surinktos atliekos tvarkomos punkte ir vežamos arba į sąvartyną, arba perdirbėjams. Apie 90 procentų buityje susidarančių atliekų, jas perdirbus, galima dar kartą panaudoti. Rūšiuojant atliekas išsaugoma švari ir sveika aplinka, sukaupiamos antrinės žaliavos, tausojami gamtos ištekliai ir energija.

Pagrindinė punktų teikiama nauda ta, kad juose gyventojams suteikiamos galimybės šalinti atliekas tam skirtuose konteineriuose, automatiškai jas išrūšiuojant Taip pasiekiama dviguba nauda:

- Gyventojas pradeda suvokti į kokius konteinerius atliekos turi būti šalinamos
- Atliekos išrūšiuojamos.

Atliekų priėmimo punktų tikslas – sumažinti į Akštrakių sąvartyną patenkančių atliekų kiekį ir padidinti perdirbimui skirtų atliekų kiekį.

Atliekų priėmimo puntai, pripažinti tinkamais naudoti ir pradėti eksploatuoti:

- Joniškyje punktai priduoti kaip tinkami naudoti 2007 m. liepos 17 d., o atidaryti eksploatacijai nuo 2007 spalio 1 d.,
- Kelmės punktai priduoti kaip tinkami 2007 m. vasario 22 d., o atidaryti eksploatacijai nuo 2007 m. liepos 1 d.,
- Pakruojo punktai priduoti kaip tinkami 2007 m. vasario 9 d., o atidaryti eksploatacijai nuo 2007 m. rugsėjo 1 d.
- Radviliškio rajoniniai priduoti kaip tinkami 2007 m. spalio 15 d., o atidaryti eksploatacijai nuo 2007 m. spalio 15 d.,
- Akmenės rajoniniai priduoti kaip tinkami 2007 m. sausio 26 d., o atidaryti eksploatacijai nuo 2007 m. lapkričio 15 d.

Tai, kad Radviliškyje atliekų priėmimo punktai pradėjo veikti 15 d. vėliau lėmė vėliau surastas darbuotojas ir to atliekų priėmėjo-kontrolieriaus darbo sutartis, kuri įsigaliojo nuo spalio 15 d..

Atliekų priėmimo punktai gyventojams atidaryti nuo tada, kai įvesta vietinė rinkliava toje teritorijoje, išimtis Šiaulių ir Akmenės rajonai. Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje APP pradėjo veikti š.m. gegužės mėnesį, nors rinkliava įvesta nuo 2007 m. rugsėjo 1 d., o Akmenės savivaldybės teritorijoje – beveik 2 mėnesiais anksčiau nei numatoma įvesti.

Atliekos atliekų priėmimo punktuose išvežamos pagal poreikį, bet ne dažniau kaip du kartus per savaitę. Tam, kad atliekų priėmimo punktais būtų naudojamasi pagal paskirtį, VšĮ ŠRATC sudarė darbo sutartis su atliekų priėmėjais-kontrolieriais. Pagal darbo sutartį Priėmėjo-kontrolieriaus darbo vieta yra visi to rajono, kuriame jis paskirtas, atliekų priėmimo punktai ir jiems priskirta teritorija. Taip pat nustatytos atliekų priėmėjo-kontrolieriaus pareigos:

- Išmanyti ir žinoti Šiaulių regiono atliekų surinkimo, tvarkymo ir sąvartyno eksploatavimo specifiką , rinkliavos nustatymo regione specifiką.
- Išmanyti ir vadovautis darbe Atliekų tvarkymo taisyklėmis, nepriimti į atliekų priėmimo punktus pavojingų atliekų (liuminescencinių lempų, galvaninių elementų, akumuliatorių, tepaluotų skudurų ir pjuvenų, transporto priemonių tepalo filtrų, dažų, lakų ir kitų kenksmingų medžiagų taros).
- Radus po darbo valandų atvežtas ir neišrūšiuotas atliekas, būtina jas išrūšiuoti į atitinkamus konteinerius.
- Apvažiavimo būdu, periodiškai 2 kartus į savaitę, nuvykti į kiekvieną atliekų priėmimo punktą ir palaikyti juose tvarką.
- Pastebėjus gaisrą, nedelsiant iškviesti ugniagesius ir pranešti apie įvykį ŠRATC administracijai.

- Įvykus nelaimingam atsitikimui, išsikviesti medicininę pagalbą ir pranešti ŠRATC administracijai.
- Darbo metu dėvėti tvarkingą ir švarią spec. aprangą.
- Kelti savo darbo kvalifikaciją, taikyti pažangius naujus darbo metodus.
- Kiekvieną pirmadienį teikti administracijai ataskaitas apie priimtus ir sutvarkytus atliekų kiekius.
- Savalaikiai ir tvarkingai pildyti pirminės atliekų apskaitos žurnalus.
- Stebėti, kad nebūtų grobstomas bendrovės turtas.

Taigi, sudaręs darbo sutartis su atliekų priėmėjais-kontrolieriais ŠRATC užtikrina, kad priėmimo punktai būtų tvarkingi, kad atliekos priėmimo punktuose būtų rūšiuojamos, esant perpildytiems konteineriui/-iams atliekos turi būti laiku išvežamos. Taip ŠRATC palengvinamas darbas, kadangi administracijos darbuotojams nereikia gaišti laiko darant patikrinimus, taip pat laiku gaunama informacija apie surinktus kiekius skirtinguose atliekų priėmimo punktuose.

Pagal žemiau pateiktas procentines surenkamų antrinių žaliavų kiekybines užduotis (tonomis) atliekamas antrinių žaliavų surinkimo paskaičiavimas šiais metais, per 10 mėnesių.

4 lentelė. Antrinių žaliavų surinkimas 2007-2009 m.

Savivaldybė	**2007 m.**	**2008 m.**	**2009 m.**
	3	4	5
Radviliškio rajono			
VISO:	318	374,37	433,88
Pakruojo rajono			
VISO:	135,91	159,22	183,44
Joniškio rajono			
VISO:	173,88	225,08	237,08
Kelmės rajono			
VISO:	246,78	305,69	333,8
Akmenės rajono			
VISO:	223,32	254,68	305,43
Šiaulių miestas			
VISO:	3.411,00	3.532,30	3.658,50
Šiaulių rajonas			
VISO:	256,46	300,2	346,29
VISO:	**4.765,40**	**5.151,50**	**5.498,40**

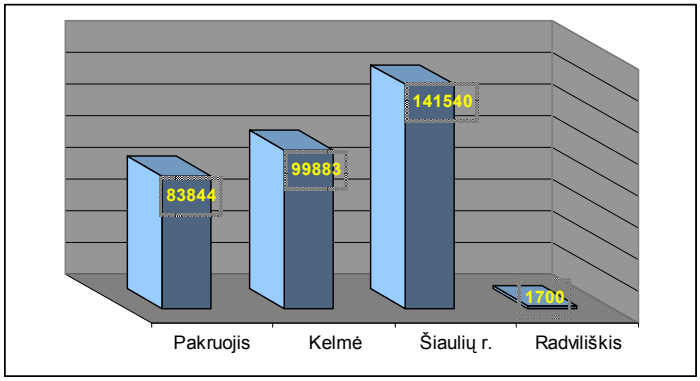
Nuo 2007 metų pradėjus veikti naujajai regioninei sistemai, būtina įvertinti tai, kad ne visas antrines žaliavas įmanoma surinkti. Dalis jų nepatenka į komunalinių atliekų surinkimo sistemą, kita dalis patenka jau kaip mišrios komunalinės atliekos ir jų nebegalima išrūšiuoti. Įvertinant tai, realiai įgyvendintinos užduotys antrinių atliekų surinkimui sudaro apie 66 proc. Be to, reikia įvertinti, kad pradiniame sistemos funkcionavimo etape (kol gyventojų švietimas dar neduoda reikiamų rezultatų) bus galima surinkti ne daugiau kaip 70 proc. reikalingų surinkti antrinių žaliavų. Vėliau ši dalis palaipsniui turėtų didėti (įvertinamas 10 proc. augimas per metus).

Pagal aukščiau pateiktą lentelę 2007 m. turėtų būti surinkta **4765,4 t** antrinių žaliavų.

Per 10 šių metų mėnesių į atliekų priėmimo punktus atvežta 326 967 kg antrinių žaliavų (apie 327 t), iš kurių:

- Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje surinkta 83 844 kg
- Kelmės – 99 883 kg
- Radviliškio – 1700 kg
- Šiaulių raj. – 141 540 kg.

Surinktų antrinių žaliavų kiekis rajonuose:



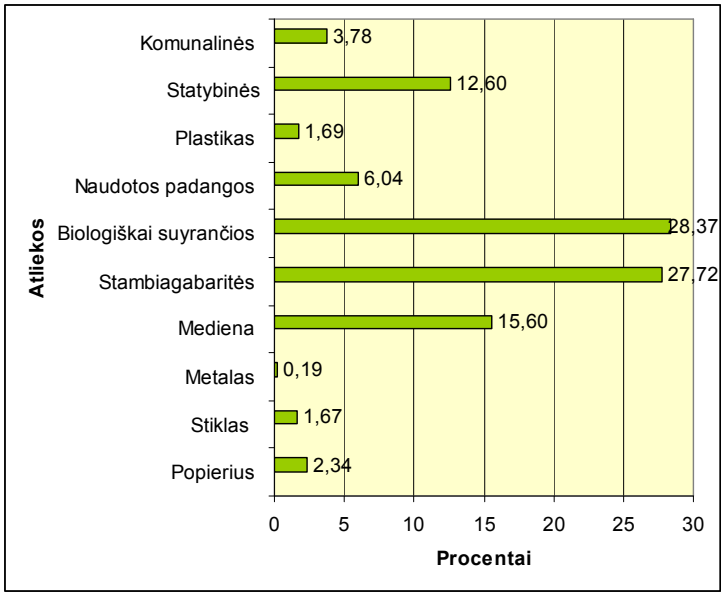
6 pav. **Surinktų antrinių žaliavų kiekis kg Šiaulių apskrities rajonų teritorijose 2007 m.**

Toks skirtumas rajonuose yra todėl, kad skirtingu laiku įvesta vietinė rinkliava. Radviliškyje APP pradėjo veikti nuo š.m. spalio mėnesio ir antrinių žaliavų surinkta tik 0,52 proc. viso kiekio, kai tuo tarpu Pakruojyje nuo rugsėjo (25,64 proc.), Kelmėje – rugpjūčio (30,54 proc.), o Šiaulių raj. – birželio (43,29 proc.). Taigi iš diagramos matyti, kad kuo anksčiu įvesta rinkliava ir pradėti eksploatuoti punktai, tuo antrinių žaliavų surinkta daugiau.

Atliekų priėmimo punktuose, išskyrus Šiaulių miestą, popieriaus surinkta 7,66 t (2,34 proc.), stiklo – 5,46 t (1,67 proc.), metalo – 0,62 t (0,19 proc.), medienos – 51,01 t (15,60 proc.), stambiagabaričių atliekų – 90,62 t (27,72 proc.), biologiškai suyrančių – 92,77 t (28,37 proc.),

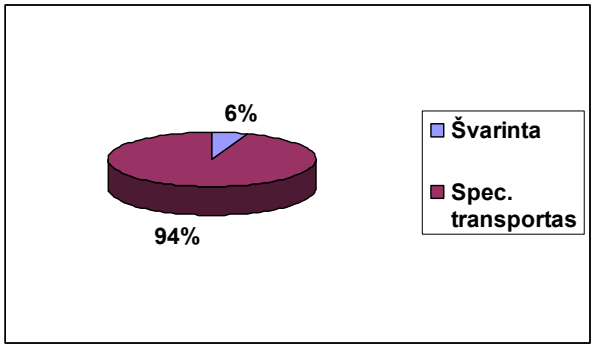
naudotų padangų – 19,76 t (6,04 proc.), plastiko – 5,51 t (1,69 proc.), statybinių atliekų – 41,2 t (12,6 proc.), komunalinių atliekų – 12,35 t (3,78 proc.) visų surinktų atliekų.

Kaip matyti žemiau pateiktoje diagramoje, daugiausiai surinkta biologiškai suyrančių atliekų, ką didžiausią dalį sudaro medžių lapai, toliau stambiagabričių, medienos atliekų ir pan.



7 pav. **RAPP ir SAAP surinktų antrinių žaliavų kiekis, proc.**

Šiaulių mieste per tą patį laikotarpį surinkta 780,669 t antrinių žaliavų, iš kurių AB „Specializuotas transportas“ surinko 736, 82 t (94 proc. visų surinktų antrinių žaliavų), o UAB „Švarinta“ – 43,85 t (6 proc.)..



8 pav. **Vežėjų surinktas antrinių žaliavų kiekis Šiaulių mieste, t**

Pagal turimus duomenimis, vežėjai antrinių žaliavų surinktų ir daugiau, tačiau daug kur aikštelės įrengtos taip, kad vežėjai negali privažiuoti prie konteinerių, kadangi mašinoms apsisukti reikia 8 m, o tai daug kur neįmanoma. Be to per nesusipratimą privačių valdų gyventojai neturi kaip rūšiuoti atliekų, kadangi nei vežėjas nei savivaldybė neaprūpino gyventojų tam skirtais maišais, nors pagal pasirašytą sutartį, tai atlikti turi vežėjas.

Pagal nustatytą prognozę ir realiai paskaičiuotą atliekų kiekį APP, antrinių žaliavų surinkta nepilnai 24 proc. per šių metų 10 mėnesių ir mano nuomone, bus surinkta dar keli procentai, per likusius dvejus.

Taigi įrengus APP sumažėjo atliekų srautas į regioninį sąvartyną ir padidėjo perdirbamų atliekų kiekis, tačiau pagal konsultantų parengtas prognozes, iš visų planuotų surinkti antrinių žaliavų, surinkimas gali tesiekti maks. 30 proc., todėl ateityje reikia spręsti klausimą dėl surinkimo. Kol kas sunku prognozuoti kiek būtų surinkta jei rajonai visi vienu metu, tai yra nuo 2007 m. sausio 1 d. būtų įvedę rinkliavą, tačiau manoma, kad rezultatą buvo galima pranokti, vis dėlto atliekų srautai žymiai padidėjo nuo to laiko, kai konsultantai nagrinėjo surinkimo klausimą.

Iš visų surinktų antrinių žaliavų priėmimo punktuose, realizuota 68 proc. atliekų:

- mišrų popierių (112,74 t) realizavo UAB „Eko group“;
- kartoną (163,71 t) – AB „Klaipėdos kartonas“, UAB „Eko group“, UAB „Baltpegas“;
- stiklą (451,02 t) – UAB „Super Montes“, UAB „Dzūtra“;
- PET butelius (27,19 t) – AB „Panevėžio specialus autotransportas“.

Visos komunalinės atliekos, surinktos atliekų tvarkytojų iš gyvenamųjų teritorijų, įmonių, viešųjų įstaigų ir kitų vietų, patenka į regioninį Aukštrakių sąvartyną. Įmonėse, įstaigose ir organizacijose susidarančios komunalinės atliekos turėtų būti surenkamos atskirai nuo gamybos procesuose susidarančių atliekų. Faktiškai, smulkiosios organizacijos, o dažnai ir žymi dalis didesniųjų – nesirūpina atliekų rūšiavimu ir pateikia jas visas kaip nerūšiuotas komunalines atliekas, taigi mūsų nuomone, kiekviena įmonė ar įstaiga, pagal vykdomą veiklą, turi turėti jos veiklai skirtus konteinerius, o nesinaudoti gyvenamųjų namų kiemuose pastatytais konteineriais. Tam visų pirma reikia suderinti atliekų kiekius, taip pat reikalingi aktai su įmonėmis, kurios jau turi tam skirtus atskirus konteinerius. Svarbu, kad kiekius fiksuotų ir vežėjai

3.2.3. Konteinerinių aikštelių poreikis

Konsultantams atlikus konteinerių poreikio regiono savivaldybėse skaičiavimus 2005 m., nustatyta, kad įvertinus gyventojų skaičių regione bei susidarančius atliekų kiekius, regione bus reikalinga viso:

- 4378 vnt. 1,1 m^3 talpos konteinerių mišrioms komunalinėms atliekoms ir 1771 vnt. 1,1 m^3 talpos konteinerių antrinėms žaliavoms (t.y. bendras 1,1 m^3 talpos konteinerių poreikis siekia 6149 vnt.);
- 18131 vnt. individualių 0,12 m^3 talpos konteinerių.

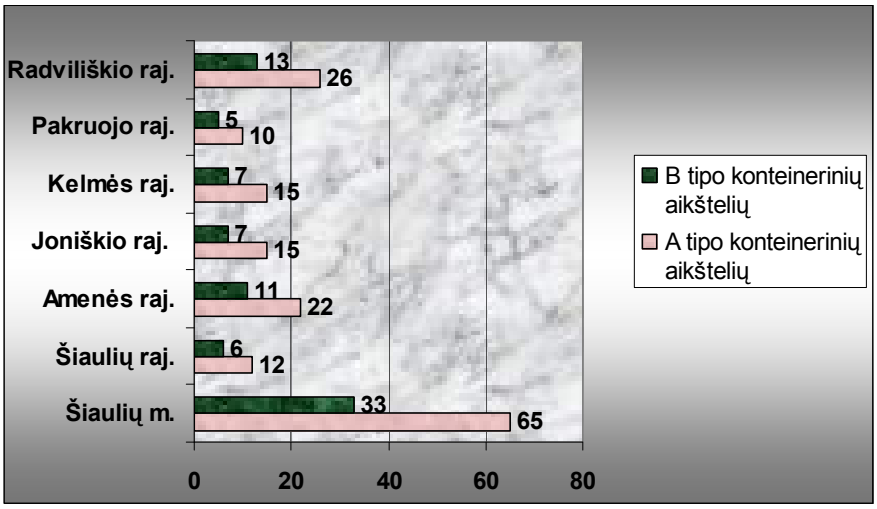
Taigi galima daryti prielaidą, kad numatytas įrengti konteinerinių aikštelių skaičius nėra pakankamas, siekiant visiems regiono gyventojams pasiūlyti viešąsias komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas.

Pagal savivaldybių turimus duomenis, šiuo metu Šiaulių regione naudojamas konteinerių skaičius:

5 lentelė. Šiaulių regione naudojamas konteinerių kiekis

	Rajonai	**Konteineriai**							
		0,12 m^3	0,14 m^3	0,19 m^3	0,24 m^3	0,75 m^3	1,1 m^3	5 m^3	7,5 m^3
1.	Akmenės raj.	2021					280		
2.	Kelmės raj.				2852	140			
3.	Šiaulių m.	6489	1211	10	1393	434	1322	75	104
4.	Šiaulių raj.	1064	82		30	125	5	2	32
5.	Radviliškio raj.	4000			500		785		
6.	Joniškio raj.	2851							
7.	Pakruojo raj.	2528	75		55	45	21		
Iš viso:		**18953**	**1368**	**10**	**4830**	**744**	**2413**	**77**	**136**

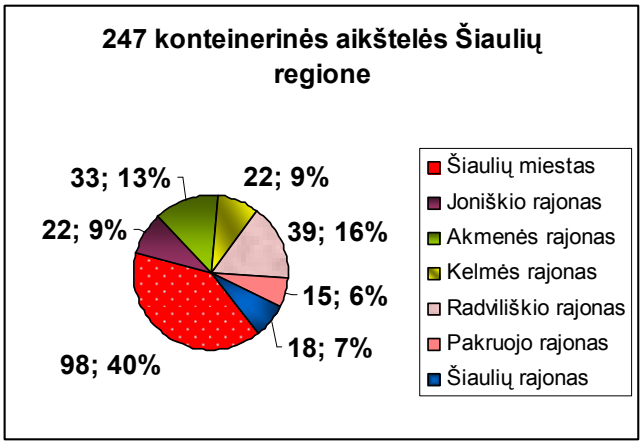
Vadovaujantis savivaldybių atliekų tvarkymo planais, Šiaulių regione paskaičiuotas reikalingas konteinerių aikštelių skaičius 2006 m. duomenimis.



9 pav. **Reikalingas konteinerinių aikštelių poreikis regione 2006 m.**

Šiai dienai mieste jau baigtos rengti visos 98 aikštelės ir papildomai dar įrengtos 37, taigi miestas iš viso turi 135 įrengtas konteinerinės aikštelės.

Viso regione įrengta 247 konteinerinių aikštelių, kur pagal jų kiekį Šiaulių mieste sudaro 40 proc., Radviliškio rajone – 16 proc., Akmenės rajonas – 13 proc., Joniškio ir Kelmės rajonai – po 9 proc., Šiaulių rajonas – 7 proc., Pakruojo rajonas – 6 proc..



10 pav. **Procentinis konteinerinių aikštelių kiekis regione**

Įrengtų konteinerinių aikštelių nepakanka, be to tai nepatenkina tiek gyventojų, tiek atliekų tvarkytojų poreikių, kadangi Šiaulių miestui, rajonams reikalinga daug daugiau konteinerinių aikštelių, nei yra dabar. Didžiausias poreikis jaučiamas antrinių žaliavų konteinerių, kadangi įrengtose A tipo aikštelėse jų nėra, tad gyventojai antrinių žaliavų tose teritorijose tiesiog nerūšiuoja, o meta atliekas į bendrus komunalinių atliekų konteinerius. Gali būti, kad todėl antrinių žaliavų surinkimas tesiekia 24 proc..

Įrengiant papildomas aikšteles perspektyvinei apkrovai (numatomiems atliekų kiekiams) 2010 metais, turimais duomenimis nuo kitų, tai yra 2008 m., Šiaulių mieste ir kai kuriuose rajonuose, norima 600 gyventojų įrengti vieną konteinerinę aikštelę, kurią sudarytų konteineriai:

- Stiklui
- Plastikui
- Popieriui
- Buitinėms atliekoms.

Konteinerių kiekis, tai yra 4 ar daugiau vnt. bus sprendžiama pagal poreikį toje teritorijoje.

Tokių konteinerinių aikštelių įrengimo klausimas svarstomas, nes pastebėta, jog daugelis žmonių, jei antrinių žaliavų konteineriai ar atliekų priėmimo punktas yra toliau nuo pageidaujamos atliekų šalinimo vietos, pvz. kokį 200 metrų, tai žmogus nesivargina eiti ir tuo labiau rūšiuoti atliekų joms šalinti skirtose vietose. Gyventojas visas atliekas sumeta į konteinerį arčiausiai jo gyvenamosios vietos arba išmeta tiesiog pakelėje.

Padidinus konteinerių aikštelių kiekį bus išspręstas dažnas konteinerių perpildymo klausimas, taip pat didesnė tikimybė, kad bus išrūšiuota daugiau atliekų.

3.2.4. Sąvartyne šalinamų atliekų kiekių kaita

2007 m. vasario 23 d. Šiaulių apskrities viršininko administracijos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyriaus skirta komisija pripažino tinkamu naudoti Šiaulių regiono naujojo Aukštrakių sąvartyno I-ojo etapo 1-ają statybos eilę. Nuo 2007 m. balandžio 2 d. pradėjo veikti pats sąvartynas. Į Aukštrakius komunalinės atliekos vežamos iš Šiaulių miesto ir rajonų ir tvarkomos vadovaujantis atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklėmis bei visais kitais atliekų tvarkymą reglamentuojančias teisiniais aktais. Kituose regiono sąvartynuose, atidarius regioninį ir įvedus toje teritorijoje rinkliavą, atliekas šalinti draudžiama.

Komunalinės atliekos Šiaulių mieste tvarkomos vadovaujantis Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2006-12-21 sprendimu Nr. T-452 patvirtintomis Šiaulių miesto komunalinių atliekų tvarkymo taisyklėmis.

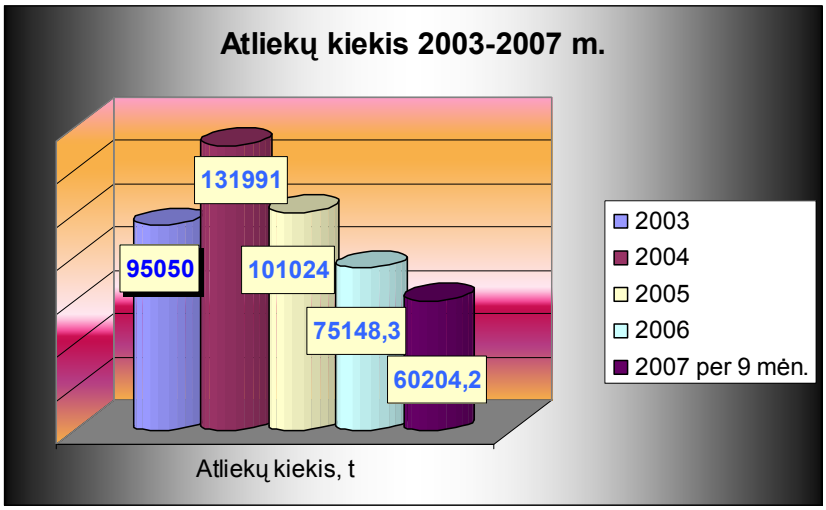
Nustatant atliekų kiekius, susidarančius Šiaulių apskrities savivaldybėse ir Šiaulių mieste, techninę pagalbą ŠRATC teikiantys konsultantai atliko skaičiavimus pagal buitinių atliekų susidarymo normas (kurios patvirtintos savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse) ir pagal faktinį atliekų kiekį, patenkantį į Kairių sąvartyną. Šie atliekų kiekiai ir atliekų susidarymo normos buvo naudojamos vietinės rinkliavos dydžio skaičiavimuose.

Atliekų kiekis, patekęs į sąvartynus per **2003-2007** metus pateiktas sekančioje lentelėje.

6 lentelė. Atliekų kiekis sąvartynuose 2003-2007 m.

Nr.	ATLIEKŲ ŠALINIMO BŪDAS	2003 m., t	2004 m., t	2005 m., t	2006 m., t	2007 m., t
1	Akmenė	6343	26195			
2	Joniškis	5668	5668			
3	Kelmė	7523	7532	45651		
4	Pakruojis	4043	4042,6		75148,3	60204,2
5	Radviliškis	5627	8937			
6	Šiaulių raj.	7408	6707,79			
7	Šiaulių m.	58438	72908,2	55373		
8	**VISO:**	**95050**	**131991**	**101024**	**75148,3**	**60204,2**

Lyginant 2003-2006 m. pastebimas toks atliekų didėjimo pokytis:



11 pav. **Atliekų kiekis 2003-2007 m., t**

Iš diagramos matyti, kad smarkiai šoktelėjus atliekų kiekiui daugiausiai atliekų surinkta 2004 m., kas siekia 28 proc. per skaičiuojamąjį laikotarpį, tai yra 2003-2007 m. 9 mėnesius, vėliau šis kiekis mažėja, dėl ko galima teigti, kad atliekos labiau rūšiuojamos ir realizuojamos kitur, nebepristatomos į sąvartyną. 2007 m. per 9 mėnesius atliekų surinkta mažiausiai (kas sudaro 13 proc. viso kiekio per skaičiuojamąjį laikotarpį) per visą laikotarpį, dėl sumažėjusio kiekio tam įtakos turėjo dabartinė atliekų tvarkymo sistema.

2005 m. Šiaulių m. susidarė 46236 tonų komunalinių atliekų, iš kurių 77,1 % sudarė virtuvės atliekos, 11,8 % - statybinės atliekos ir sąšlavos, 7,9 % - popierius ir kartonas, 1,2 % - stiklas, 0,9 % - pramoninės atliekos, 0,66 % - plastikai ir 0,44 % - metalai.

Pagal paskaičiuotus duomenis 2006 ir 2007 m. galima teigti, jog per tą patį laikotarpį 2006 m. surinkta mažiau atliekų nei 2007 m., tačiau labai nežymiai, tik 8 proc..

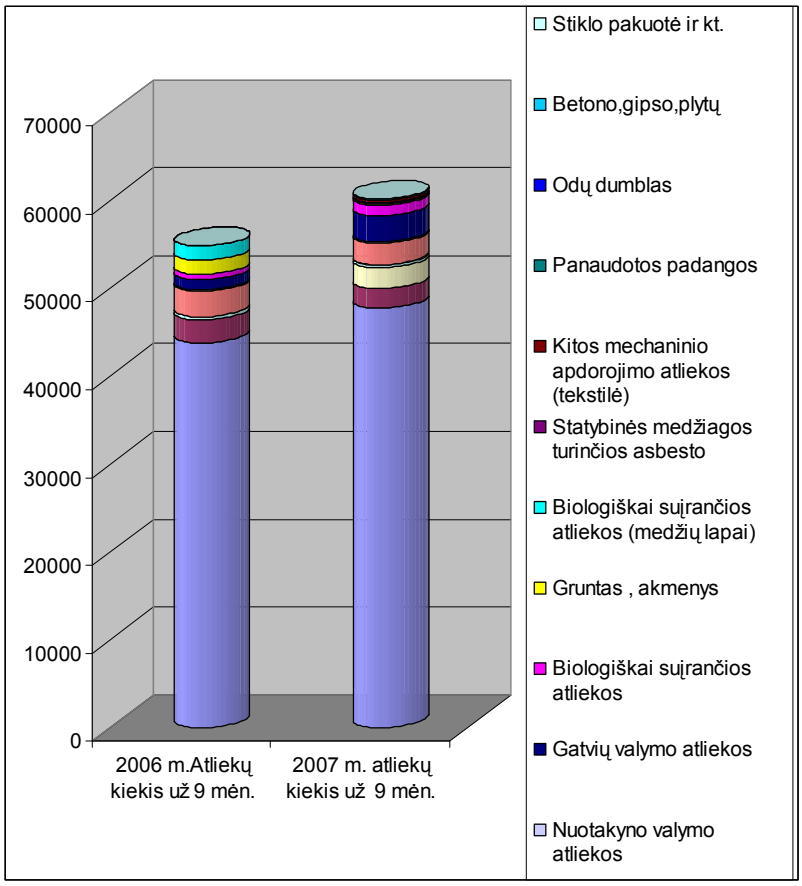
Skaidant atliekas pagal rūšis matosi, kad lyginant atliekų surinkimą pagal metus, 2006 m. mažiau surinkta:

- Perdirbto tekstilės pluošto atliekų
- Gatvių valymo atliekų
- Biologiškai suyrančių atliekų
- Statybinių medžiagų turinčių asbesto
- Mišrių komunalinių atliekų

2006 m. visiškai nebuvo renkamos:

- Statybos-griovimo atliekos
- Didžiosios atliekos
- Tekstilė

- Padangos
- Odų dumblas
- Betono, gipso, plytų atliekos
- Stiklo pakuotės atliekos.



12 pav. **Lyginamasis surinktų atliekų kiekis 2006-2007 m.**

Galima daryti išvadą, kad visos šios atliekos buvo pašalintos sąvartyne arba jomis atsikratyta kitais, aplinkai kenksmingais būdais.

Per 2007 m. devynis mėnesius surinkta mažiau nei 2006 m.:

- Plastiko atliekų
- Nuotakyno valymo atliekų
- Grunto, akmenų
- Biologiškai suyrančių atliekų (medžių lapų)
- Kt.

Tai, kad surinkta mažiau plastiko galima paaiškinti remiantis gyventojų skundais, kuriuos gavo VšĮ ŠRATC. Skunduose buvo minima, kad rūšiuotas antrines žaliavas vežėjai supila į tą pačią šiukšliavežę.

Sumažėjęs biologiškai suyrančių atliekų skaičius rodo, kad šios atliekos buvo pašalintos ne sąvartyne, galima spėti, jog jos priduotos į kompostavimo aikštelę.

Taigi mišrių komunalinių atliekų 2006 m. pašalinta 75366,60 t, o 2007 m. – 77115,66 t. Svarbiausiai yra tai, kad šalinamų atliekų kiekiai sąvartynuose mažėja ir tai įrodo pateiktos lentelės bei diagrama.

3.3. Visuomenės švietimas Šiaulių regione

Atliekų mažinimas ir prevencija yra viena iš svarbiausių atliekų tvarkymo sistemos tikslų. Kaip pagrindinė priemonė siekti atliekų kiekio mažinimo yra visuomenės informavimas ir švietimas. Tokios informacijos pateikimą ir skleidimą reikėtų įsivaizduoti ir suvokti, ne kaip vienkartinę politinę priemonę, o veikiau, kaip kruopščiai parengtą veiklos programą.

Išsamiai ir laiku informuoti apie aplinką – esminė sąlyga įtraukiant visuomenę dalyvauti formuojant aplinkosaugos politiką ir priimant sprendimus.

Lietuvos Respublikos visuomenės aplinkosauginio švietimo strategijoje ir veiksmų programoje išdėstyti principai, kuriais remiantis numatoma plėtoti visų prie aplinkosauginio švietimo proceso prisidedančių institucijų veiklą, nurodyti tikslai ir uždaviniai, nustatytos prioritetinės kryptys.

Prie atliekų tvarkymo turi aktyviai prisidėti visuomenė. Visuomeninės ir verslo organizacijos turėtų padėti priimti ir įgyvendinti sprendimus, propaguoti atliekų tvarkymo sistemos modernizavimą. Būtina skatinti Lietuvos nevyriausybines organizacijas dalyvauti atitinkamų tarptautinių organizacijų veikloje.

Atliekų tvarkymas – visų gyventojų ir ūkio subjektų rūpestis, todėl labai svarbu jiems teikti reikiamą informaciją. Valstybės ir savivaldybių institucijos, atliekų tvarkymo sistemų operatoriai (atliekų tvarkytojai) privalo supažindinti visuomenę su organizaciniais ir technologiniais atliekų tvarkymo projektais, jų įtaka aplinkai ir žmonių sveikatai.

Visa informacija apie Šiaulių m. aplinką yra kaupiama miesto savivaldybės Aplinkos skyriuje. Taigi šio skyriaus vieni pagrindinių uždavinių:

- organizuoti aplinkosaugos projektų rengimą bei vykdymą;
- ieškoti tarptautinių ir kitų finansavimo šaltinių investiciniams ir kitiems aplinkosaugos projektams įgyvendinti;
- propaguoti aplinkosaugos vadybos sistemų ir subalansuotosios plėtros principų įdiegimą mieste;
- analizuoti oro, paviršinio ir požeminio vandens kokybės, buitinių pavojingų ir nepavojingų atliekų tvarkymo bei želdinių ir biologinės įvairovės būklę, siūlyti priemones jai gerinti;
- informuoti visuomenę apie miesto aplinkos būklę, organizuoti ekologinį švietimą;

- koordinuoti Savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos rengimą ir teikti pasiūlymus dėl programos lėšų panaudojimo;

Visuomenės aplinkosaugos švietimui ir informavimui Šiaulių miesto savivaldybė naudoja įvairias formas ir priemones:

- Nuo 2001 metų rengiamas ir spausdinamas laikraščio aplinkosaugos puslapis „Žemės valanda“
- Aplinkosauginės informacijos plakatai stende „Informacija apie aplinką“
- Sukurta 10 televizijos laidų „Ekologijos pamoka“ įvairiomis aplinkosaugos temomis
- Leidžiami aplinkosauginiai leidiniai: lankstukai, brošiūros, bukletai, atmintinės
- Organizuojami susitikimai, pasitarimai, seminarai, konferencijos
- Organizuojami konkursai, aplinkosaugos šventės, akcijos, talkos, kiti aplinkosaugos renginiai
- Informacijos apie aplinką teikimo ir sklaidos punktas „Ekolangas“
- Ruošiami straipsniai: Šiaulių miesto ir apylinkių gamtos įvairovė, Aplinkos apsauga Šiauliuose 2004 metais, Šiaulių dienraščio aplinkosaugos puslapis „Žemės valanda

„Aplinkos apsauga Šiauliuose“ – 2003 m. pradžioje Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Aplinkos skyriaus parengtas leidinys apie aplinkos apsaugos valdymą, aplinkos komponentų būklę, kokybę ir įvairovę, atliekų tvarkymą, vykdomus tyrimus bei projektus.

„Šiaulių m. darnaus vystymosi strategija ir Aplinkosaugos politika“ – leidinys išleistas 2007 m. pradžioje, įgyvendinant projektą „Šiaulių miesto informacijos apie aplinką valdymo ir sklaidos sistemos sukūrimas“. Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos biudžeto parama sudarė galimybę parengti Šiaulių miesto aplinkosaugos politiką ir Aplinkos darnaus vystymosi strategiją. Šiuo dokumentu siekiama užtikrinti ilgalaikių miesto aplinkosaugos programų, skirtingų Savivaldybės ir valstybės institucijų, miesto įmonių ir organizacijų bendradarbiavimo tęstinumą nepriklausomai nuo besikeičiančių ekonominių ir politinių sąlygų. Leidinyje pateikiamas sutrumpintas Šiaulių m. darnaus vystymosi strategijos ir Aplinkosaugos politikos tekstas.

Kitos Šiaulių regiono savivaldybės kiekvienais metais taip pat vykdo švietėjišką veiklą, yra sukurti švietimo skyriai, kurie pagal savo pareigas ieško būdų, kaip šviesti visuomenę: leidžia lankstinukus, rengia laidas, leidžia leidinius ir kita, tačiau problema Šiaulių regione vis tiek yra, nes daugelis visuomenės dalyvių daug k praleidžia pro ausis ir neturi pakankamai informacijos, žinių, o svarbiausia, motyvacijos tinkamai tvarkyti atliekas ir neskiria reikiamo dėmesio arba neturi tam galimybių, todėl Viešoji įstaiga „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras“ (ŠRATC) bendradarbiaudama su VšĮ „Šiaulių regiono plėtros agentūra“ pradėjo šviesti visuomenę aplinkosaugos klausimais, kai Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo

agentūra patvirtino projektą „Visuomenės aplinkosauginio švietimo sistemos Šiaulių apskrityje sukūrimas bei įgyvendinimas“. 2006 m. lapkričio 30 d. pasirašyta paramos sutartis. Projekto įgyvendinimo trukmė 17 mėnesių, projekto pradžia 2007 m. sausio 1 d..

Projekto pareiškėjas ir pagrindinis vykdytojas yra VšĮ „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras“ (ŠRATC), kurio pagrindinis uždavinys – Šiaulių regione įgyvendinti vieningą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą. Norint pasiekti, kad sukurta sistema efektyviai veiktų, reikalingas visuomenės aplinkosauginio švietimo sistemos Šiaulių apskrityje sukūrimas ir įgyvendinimas. Šis projektas vykdomas visame Šiaulių regione.

Iki šio projekto pradžios buvo atlikti tokie darbai:

- Sudaryta Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos kūrimo (2007 – 2009; 2010 – 2015 m.) visuomenės informavimo kampanijos programa;
- Apskaičiuota Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos kūrimo (2007 – 2009; 2010 – 2015 m.) visuomenės informavimo kampanijos programos preliminari sąmata;
- Surinkta projektą administruojanti komanda;
- Patvirtintas projekto ko-finansavimas.

Projekto tikslinės grupės:

- Šiaulių regiono gyventojai (Šiaulių miesto, Šiaulių, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio rajonų);
- Suinteresuoti ekonominiai ir socialiniai partneriai (Šiaulių regiono 7 savivaldybių administracijos, aplinkosauginės nevyriausybinės organizacijos, projekto vykdytojai, švietimo bei ugdymo įstaigos ir kitos institucijos).

Pagrindinis projekto tikslas – pagerinti informacijos apie aplinkosaugą sklaidą Šiaulių apskrities gyventojams, tokiu būdu užtikrinti visuomenės teisę į saugią ir švarią aplinką, išlaikant gamtinių išteklių darnų naudojimą bei informuojant atsakingą visuomenės požiūrį į gamtą. Daugiausia dėmesio įgyvendinant projektą skiriama atliekų rūšiavimo efektyvumo didinimui, šviečiant ir informuojant atskiras visuomenės dalis.

Specifiniai projekto tikslai:

- visuomenės informavimo apie aplinką, jos būklę Šiaulių apskrityje ir jos išsaugojimą priemonės (informacinės dalomosios medžiagos, informacinių-pažintinių leidinių, populiarios literatūros leidyba ir platinimas; TV klipų, informacinių pranešimų televizijų laidose ir videofilmų gamyba bei sklaida);
- visuomenės aplinkosauginio švietimo/informavimo priemonės (informacinės kampanijos, parodos, ekspozicijos, konkursai, seminarai, konferencijos);

- informacijos apie aplinkos būklę kaupimas, apdorojimas ir sklaida (informacinio mokomojo leidinio išleidimas);

Projekto uždaviniai:

- Informuoti visuomenę bei tikslines grupes apie aplinkos būklę, jos išsaugojimo būtinybę (informacinis mokomasis leidinys);
- Apmokyti tikslines grupes pagrindinių reikalavimų siekiant mažinti taršą bei gerinti atliekų rūšiavimą (mokymai/ seminarai, konferencijos);
- Realiais pavyzdžiais, įtraukiant visuomenę, parodyti aplinkos apsaugą, jos būtinumą (fotoparoda);
- Informuoti apie sąvartynų modernizavimą, atliekų atsiradimą, atliekų rūšiavimo svarbą, antrinių žaliavų perdirbimą ir pan. (dokumentinis filmas);
- Pristatyti atliekų tvarkymo sistemą, jos ypatumus (informaciniai straipsniai spaudoje).

Vykdant šį projektą iki šios dienos deklaruota 30 proc. Tinkamų finansuoti projekto išlaidų iš kurių:

- Išspausdinta 5 iš 8 (62,5 proc.) informacinių straipsnių spaudoje
- Parengta ir išplatinta 62300 vnt. iš 150 000 vnt. (43 proc.) skrajučių apie atliekų tvarkymą įmonėse, pavojingas atliekas, rūšiavimo reikalingumą ir pačią rinkliavą.
- Surengta 8 iš 20 (40 proc.) mokymų/seminarų, daugiausiai jų jaunimui, nes pats projektas labiausiai orientuotas į šią grupę. Seminarų metu lektoriai buvo paruošę užduočių ir klausimų, taip pat faktų apie atliekų tvarkymą Lietuvoje ir kitose užsienio valstybėse.
- Surengta 1 iš 2 (50 proc.) konferencijų. Konferencija vyko lopšelyje darželyje, kuris Šiaulių regione labiausiai domisi naująją atliekų tvarkymo sistema, atliekos darželyje rūšiuojamos kiekvienoje grupėje, nes visose didžiosiose klasėse įrengta mini konteinerinė aikštelė rūšiuotoms atliekoms.

Nepradėta įgyvendinti:

- Nepardėtos kurti TV laidos (tačiau jau ruošiamasi)
- Nekuriamas dokumentinis filmas (greitai bus pasirašyta sutartis)
- Nesurengta foto paroda
- Neatlikta gyventojų apklausa
- Neparengtas informacinis mokomasis leidinys atliekų rūšiavimo tematika

Taigi, tyrimai rodo, kad ne visi žmonės suinteresuoti rūšiuoti ar perdirbti atliekas, jei tai neduoda konkrečios naudos, Tad tikimasi, jog šis projektas supažindins gyventojus su atliekų rūšiavimo būdais, galimybėmis bei privalumais, bei manoma, kad tai teigiamai paveiks Šiaulių regiono gyventojus bei aplinką. Į projektą ne be reikalo įtraukti visi su atliekomis susiję

visuomenės dalyviai: atliekų tvarkymu užsiimančios įmonės, įmonės sukuriančios atliekas ar specifines atliekas, taip pat švietimo įstaigų darbuotojai, kurie ne tik susipažindina su atliekų tvarkymo sistema, jos būdais ir galimybėmis, bet ir padeda pasiekti optimalų informacijos sklaidos lygį, kad projekto reikšmė išaugtų kelis kartus. Norint užtikrinti tobulesnį atliekų rūšiavimą ir perdirbimą, būtinas bendradarbiavimas tarp visų šių grupių.

Pateikiant informaciją spaudai svarbu laikytis žemiau įvardytų principų („Best Practice Gudelines.....“, 2003):

Išsamumas. Pačioje trumpiausioje informacijoje reikia nurodyti svarbiausius problemos veiksnius, įvertinti jų poveikio mąstą. Nenaudotini netikslūs teiginiai, pavyzdžiui, vietoje „nuodingų medžiagų išmetimų į aplinką praktiškai nebus“ turėtų būti: „galimi xxx medžiagų išmetimai į aplinką, bet jie neviršys nustatytų normų“.

Prieinamumas. Informacija turi būti išdėstyta suprantama kalba, atsižvelgus į jos paskirtį (tikslines grupes – žmones, kuriuos paveiks veiklos rezultatai), nenaudojant mažai žinomų profesinių sąvokų ar žargono.

Patikimumas. Nerekomenduojama nepagrįstai siekti visuomenės nuraminimo, pabrėžiant, kad pateikiama informacija yra absoliučiai teisinga. Palikite erdvės informacijos papildymui ar koregavimui. Pareiškimas apie išskirtinumą ar absoliutų teisingumą verčia suabejoti informacija ir gali sukelti priešišką reakciją.

„Skaidrumas“. Informacija turėtų būti pateikta taip, kad ją būtų galima patikrinti – būtinos nuorodos į pirminius šaltinius.

Atvirumas. Informacijos teikėjas turėtų užtikrinti žurnalistams galimybę nuolat gauti reikalingą informaciją.

Viena iš efektyvių priemonių atliekų tvarkymo naujovėms pristatyti – diskusija spaudoje. Į diskusiją patartina įtraukti žinomus asmenis, kurių autoritetas suteikia kompetencijos, svarumo, kelia skaitytojų pasitikėjimą diskusija ir jos objektu. Pagal grįžtamąjį ryšį eigoje patartina tik koreguoti pagrindinę temą, įvesti papildomų akcentų. Diskusijos pabaigoje svarbu paskelbti jos rezultatų apžvalgą.

Rekomenduojama sudominti savo veikla žiniasklaidos priemonių vadovus, pabrėžti, kokios naudos žiniasklaidos priemonės turės iš jūsų bendradarbiavimo, turėti nuolat atnaujinamą informacijos komplektą, laikytis prevencinės taktikos, t.y. numatyti savo veiksmus iš anksto, o ne reaguoti į įvykius.

Informuojant visuomenę atliekų tvarkymo klausimais, reikia pažymėti ir tokias priemones, kaip: lankstinukus ir kitus spaudinius, platinamus viešose vietose. Šiaulių miesto gyventojams, įvedant rinkliavą informacinės skrajutės buvo nešiojamos po namus.

Gyventojai informaciją norėtų gauti daugiau individualiais jos teikimo būdais

(pavyzdžiui, susitikimuose su atsakingais pareigūnais, paštu, pasiteirauti specialiu telefono numeriu).

Vis daugiau Šiaulių rajono gyventojų naudojasi internetu, todėl informacijai pateikti ir komentarams fiksuoti galima panaudoti interneto svetaines, kas ir yra daroma. Svarbu nuolat atnaujinti informaciją.

Internetas naudojamas įvairiai:

- publikuojant veiklos planus ir kitus dokumentus;
- užsiregistravusiems asmenims siunčiant informaciją elektroniniu paštu;
- organizuojant interneto forumus ir diskusijas „on-line“ arba temines diskusijų grupes.

Internetas turi daug privalumų: aprėpia didelę auditoriją, visi gali susipažinti su komentarais ir pasiūlymais, nereikia lėšų biuro prekėms ar pašto paslaugoms apmokėti. Labiausiai į visuomenės švietimą Šiaulių regione yra orientuotos šios svetainės: savivaldybių svetainės, VšĮ ŠRATC svetainė (www.sratc.lt), kur patalpinti visi dokumentai, kuriais vadovaujantis kuriama regioninė sistema, taip pat yra atskiros skiltys apie rinkliavą, viešuosius pirkimus, yra skyrelis „Klausimai-atsakymai“. Ateityje šioje svetainėje bus galima talpinti komentarus, taip pat atsiras skyrelis moksleiviams, kur jie galės žaisti nesudėtingus žaidimus, atliekų tematika, nes kaip žinia visuomenės švietimas labiausiai turi būti orientuotas į jaunimą, nes būtent jie užtikrins ateityje švarią aplinką, be to patys suprasdami aplinkai daromą žalą, mokys tausoti visą ką turime ir kitus.

Nuoroda į ŠRATC interneto svetainę turėtų būti pateikiama visų Šiaulių regiono savivaldybių interneto svetainėse. Taip pat turėtų būti publikuojamos ir kitos internetinės svetainės atliekų tematika: www.rusiuok.lt, http://atliekos.am.lt ir kitos.

IŠVADOS

1. Komunalinių atliekų tvarkymo reglamentavimas, apibrėžtas Europos Sąjungos direktyvose bei kituose strateginiuose dokumentuose, yra perkeltas į Lietuvos Respublikos teisinę bazę bei planavimo dokumentus, todėl regioninės atliekų tvarkymo sistemos, tarp jų ir Šiaulių, kuriamos vadovaujantis ES nustatytais principais.
2. Siekiant užtikrinti efektyvią regioninių atliekų tvarkymo sistemų plėtrą, būtina stiprinti savivaldybių tarpusavio bendradarbiavimą, keičiantis informacija bei patyrimu, koordinuojant veiksmus bei identifikuojant bendrąsias ir specifines savivaldybių problemas.
3. Atliekų naudojimo ir saugaus šalinimo principai Šiaulių regione jau pradėti įgyvendinti atliekų tvarkymo plane ir kituose dokumentuose nurodytais būdais: sukurta konteinerinių aikštelių ir atliekų priėmimo punktų sistema, įrengtas regioninis Aukštrakių sąvartynas, tinkamai uždaromi potencialią grėsmę aplinkai keliantys savivaldybių ir seniūnijų sąvartynai.
4. Kuriant regioninę komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, regiono savivaldybėse, vadovaujantis principu „Teršėjas moka“, patvirtinta vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą,
5. Šiuo metu surenkami rinkliavos mokesčiai nepadengia atliekų surinkimo, tvarkymo ir sąvartyno eksploatavimo sąnaudų. Remiantis statistiniais duomenimis, gyventojų skaičius regione mažesnis nei numatyta. Atlikta analizė rodo, kad gyventojai, kurie negyvena Šiaulių regiono teritorijoje daugiau nei 30 dienų, nemoka savivaldybių nustatyto rinkliavos mokesčio, todėl nesurenkama planuotų lėšų dalis. Dalis rinkliavos mokėtojų iki šiol nėra atsiskaitę už teikiamas paslaugas.
6. Mėnesinė įmoka už atliekų surinkimą ir jų šalinimą Šiaulių regione, išskyrus Šiaulių rajono gyventojus, yra 40 Lt gyventojui per metus. Laikantis principo „teršėjas moka“, rinkliavos įmoka turėtų būti nustatyta tokio dydžio, kad padengtų visas išlaidas ir generuotų pajamas, reikalingas atliekų tvarkymo sistemai vystyti ir plėsti. Atliktais paskaičiavimais, gyventojas už atliekų surinkimą ir tvarkymą turėtų mokėti 17 Lt daugiau – tai yra 57 Lt per metus.
7. Atlikus tyrimą pastebėta, kad pradėjus diegti regioninę atliekų tvarkymo sistemą surenkama daugiau antrinių žaliavų, tačiau mažiau nei buvo prognozuota, nes atliekų priėmimo punktai pradėti eksploatuoti tik įvedus rinkliavą toje teritorijoje. Daugumoje savivaldybių rinkliava įvesta nuo rudens.
8. Tyrimo metu paaiškėjo, kad į sąvartyną patenkantis atliekų kiekis – mažėja. Priežastys: gyventojų skaičiaus mažėjimas, išplėsta antrinių žaliavų surinkimo sistema.
9. Vadovaujantis Šiaulių regioniniu atliekų tvarkymo planu, atliekų vengimo principui įgyvendinti, vykdomas gyventojų aplinkosauginis švietimas yra pakankamas. Tyrimas rodo,

kad dauguma gyventojų rūšiuoja atliekas ir naudojasi kuriamos atliekų tvarkymo sistemos teikiamomis paslaugomis – konteinerinėmis aikštelėmis ir atliekų priėmimo punktais.

10. Šiuo metu kuriamoje sistemoje atliekų vežėjai nepasiruošę kokybiškai teikti paslaugų, nes dažni gyventojų nusiskundimai rodo, kad atliekos nevežamos pagal suderintus atliekų vežimo grafikus, trūksta antrinių žaliavų konteinerių, išrūšiuotos antrinės žaliavos maišomos su mišriomis atliekomis. Dėl prasto vežėjų darbo, dalis gyventojų atsisako rūšiuoti atliekas.

11. Tyrimo metu paaiškėjo, kad prognozuotas konteinerių kiekis per mažas Šiaulių miesto gyventojams, todėl šiuo metu įrengtos 37 papildomos konteinerinės aikštelės gyventojams. Ateityje konteinerinių aikštelių skaičius turės būti didinamas visame regione.

12. Atlikus magistrinio darbo plane numatytus tyrimus, patvirtinta preliminariai suformuluota hipotezė: Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą įvedimas yra lemiamas veiksnys Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimui.

REKOMENDACIJOS

1. Siekiant sklandaus sistemos vystymo, būtina glaudžiau bendradarbiauti savivaldybių institucijoms visuose regioninės sistemos valdymo lygiuose (ministerijų, apskrities viršininko administracijų, savivaldybių, RATC‘ų). Svarbu bendradarbiaujant su institucijomis dar labiau šviesti visuomenę, talpinant visas įmanomas nuorodas aplinkosaugos tematika internetinėse, su tuo susijusiose svetainėse.
2. Kuriant ir įgyvendinant regioninę atliekų tvarkymo sistemą Šiaulių regione, būtina atsižvelgti į gyventojų mokumo galimybes. Mūsų nuomone efektyvu jei Šiaulių regiono gyventojai, Valmieros (Latvija) pavyzdžiu turėtų korteles, kurios liudytų jog per tam tikrą laikotarpį, gyventojas pristatė išrūšiuotų atliekų į atliekų priėmimo punktą ir jam už tai būtų taikoma nuolaida mokant vietinę rinkliavą.
3. Gyventojai turi žinoti atliekų surinkimo/vežimo grafikus, todėl būtų naudinga, jei atliekų vežėjai, bendradarbiaudami su kitomis institucijomis, pagamintų kalendorius, kuriose būtų aiškiai parodyta kada, iš kur ir kokios atliekos bus vežamos.
4. Tam, kad būtų užtikrinta tvarka Šiaulių regiono teritorijoje, reikalinga pastatyti konteinerius, skirtus biodegraduojamoms atliekoms, nes iki šiol šio tipo atliekos pilamos šalia konteinerinių aikštelių arba tiesiai į komunalinių atliekų konteinerius.
5. Teikti daugiau informacijos visuomenei ir stengtis ją įtraukti į aplinkos apsaugos veiklą, kuriant efektyvias informacines sistemas ir rengiant ataskaitas apie regioninių sistemų kūrimo programas bei planus. Pabrėžti aplinkos apsaugos reikalavimų įgyvendinimo naudą, daugiau dėmesio skirti Šiaulių regiono savivaldybių aplinkosauginio švietimo organizavimui.

LITERATŪRA

1. 1975 m. liepos 15 d. Tarybos direktyva 75/442/EEC dėl atliekų// http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3623; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 7 d.
2. 1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyva 99/31/EB dėl atliekų sąvartynų// http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=11917; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 7 d.
3. 2005 m. spalio 28 d. Šiaulių regiono plėtros tarybos sprendimas „Dėl Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo plano“
4. 2006 m. kovo 31 d. ŠRATC dalininkų susirinkimo protokolu Nr. 4 patvirtinta veiklos ataskaita už 2005 m.
5. 2006 m. kovo mėn. 3 d. VšĮ ŠRATC valdybos susirinkimo sprendimu patvirtinta Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos 2006 – 2009 metų plėtros programa
6. 2007 m. gegužės 2 d. ŠRATC dalininkų susirinkimo protokolu Nr.6 patvirtinta veiklos ataskaita už 2006 m.
7. Akmenės rajono savivaldybės 2006-05-24 tarybos sprendimas Nr. T-86 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą patvirtinimo“
8. Akmenės rajono savivaldybės 2006-05-24 tarybos sprendimas Nr. T-87 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų patvirtinimo“
9. Akmenės rajono savivaldybės 2006-10-25 tarybos sprendimas Nr. T-175 „Dėl Akmenės rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“
10. Akmenės rajono savivaldybės 2006-12-20 tarybos sprendimas Nr. T-241 „Dėl atliekų tvarkymą reglamentuojančių savivaldybės Tarybos sprendimų įgyvendinimo“ atidėjimo“
11. Akmenės rajono savivaldybės 2007-10-24 tarybos sprendimas Nr. T-196 „Dėl savivaldybės Tarybos 2006 m. gruodžio 20 d. sprendimo Nr. T–241 „Dėl atliekų tvarkymą reglamentuojančių savivaldybės Tarybos sprendimų įgyvendinimo atidėjimo“ atšaukimo“
12. Akmenės rajono savivaldybės 2007-10-24 tarybos sprendimas Nr. T-197 „Dėl atliekų tvarkymą reglamentuojančių savivaldybės Tarybos sprendimų įgyvendinimo“
13. Akmenės rajono savivaldybės 2007-10-24 tarybos sprendimas Nr. T-198 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos patvirtinimo“
14. Atliekos// http://www.am.lt/VI/index.php#r/843; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 10 d.
15. Atliekų direktyvos// http://europa.eu.int/eur-lex/lex/lt/repert/1510.htm#15103030; prisijungimo laikas 2007 m. spalio 23 d.

16. Atliekų tvarkymas. Įstatyminė bazė, Europos Sąjungos reikalavimai// http://www.asa.lt/cgi-bin/str1.cgi?grp=29; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 7 d.
17. Bendra informacija// www.apva.lt, prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 10 d.
18. Diskusijų forumas „Atliekų tvarkymas 2007“, 2007 m., Druskininkai.
19. Finansavimo memorandumas Nr. 2001/LT/16/P/PE/008 tarp Europos Komisijos ir Lietuvos Respublikos dėl pagalbos suteikimo pagal Struktūrinės politikos įgyvendinimo programą Šiaulių apskrityje, Lietuvoje, vykdomam projektui: Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtra, 2002 07 02.
20. Greimas, A. Europos Sąjungos gamtos apsaugos politika// http://www.is.lt/santaka/jega/page2/ii116_22.html; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 7 d.
21. Informacija apie Šiaulių apskrities atliekų tvarkymo sistemos projekto eigą. Šiaulių apskritis//http://www.siauliai.aps.lt/ava/content/news.jsp;jsessionid=D121EA20FC36AAE54467DC640AD72244?docLocator=1986F5EBBC9E11D9A73F746164617373&pathId=&type=NEWS&sortBy=publishDateFromDesc&inlanguage=lt&categoryId=; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 7 d.
22. Joniškio rajono savivaldybės 2006-09-14 tarybos sprendimas Nr. T-157 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“
23. Joniškio rajono savivaldybės 2006-09-14 tarybos sprendimu Nr. T-157 patvirtinti „Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatai“
24. Joniškio rajono savivaldybės 2006-10-26 tarybos sprendimu Nr. T-188 patvirtintos„Joniškio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklės“
25. Joniškio rajono savivaldybės 2007-09-20 tarybos sprendimas Nr. T-188 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2006 m. rugsėjo 14 d. sprendimo Nr. T-157 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“ 1 punkto pakeitimo bei kai kurių Joniškio rajono savivaldybės tarybos sprendimų pripažinimo netekusiais galios“
26. Kelmės rajono savivaldybės 2006-01-26 tarybos sprendimas Nr. T-3 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“
27. Kelmės rajono savivaldybės 2006-10-26 tarybos sprendimas Nr. T-287 „Dėl Kelmės rajono komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“
28. Kelmės rajono savivaldybės 2006-10-26 tarybos sprendimas Nr. T-288 „Dėl Kelmės rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų patvirtinimo“
29. Kelmės rajono savivaldybės 2006-11-28 tarybos sprendimas Nr. T-334 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

30. Kelmės rajono savivaldybės 2007-05-24 tarybos sprendimas Nr. T-190 „Dėl Kelmės rajono savivaldybės tarybos 2006 m. sausio 26 d. sprendimo Nr. T- 3 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“ dalinio pakeitimo“
31. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1499.
32. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. spalio 31 d. nutarimas Nr. 1224 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimo Nr. 519 „Dėl valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano patvirtinimo“ pakeitimo“// Valstybės žinios. 2007-11-27, Nr. 122-5003.
33. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos strategija. Vilnius: aplinkos apsaugos ministerija, 1996.
34. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas// Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.
35. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 63-2065.
36. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymas Nr. 444 „Dėl atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2000, Nr. 96-3051.
37. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006-05-16 įsakymas Nr. D1-233 „Dėl sutarties tarp įmonių, kurios vykdo komunalinių atliekų surinkimą, įskaitant antrinių žaliavų surinkimą, ir savivaldybės (arba savivaldybės (kelių savivaldybių) įsteigto juridinio asmens, kuriam pavesta administruoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemą) sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2006, Nr.57-2042.
38. Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas// Valstybės žinios. 1994, Nr. 16-2938.
39. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas// Valstybės žinios. 1998, Nr. 61-1726.
40. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos 1999 m. liepos 14 d. LR AM ministro įsakymu Nr. 217// Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2761.
41. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas// Valstybės žinios. 1999, Nr. 47-1469.
42. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas// Valstybės žinios. 2000, 66-1987.
43. Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas// Valstybės žinios. 2000, 52-1484.
44. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas// Valstybės žinios.1995, Nr. 107-2391.
45. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 84-2000.
46. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas// Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1049.

47. Pakruojo rajono savivaldybės 2006-07-27 tarybos sprendimas Nr. T-213 „Dėl Pakruojo rajono komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“
48. Pakruojo rajono savivaldybės 2006-08-24 tarybos sprendimas Nr. T-245 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų patvirtinimo“
49. Pakruojo rajono savivaldybės 2007-07-26 tarybos sprendimas Nr. T-245 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2006 m. rugpjūčio 24 d. sprendimo Nr. T-245 „Dėl Pakruojo rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų patvirtinimo“ dalinio pakeitimo“
50. Pakruojo rajono savivaldybės 2007-07-26 tarybos sprendimas Nr. T-244 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą įvedimo“
51. Pakruojo rajono savivaldybės 2007-08-23 tarybos sprendimas Nr. T-271 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvatų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“
52. Radviliškio rajono savivaldybės 2006-03-30 tarybos sprendimas Nr. T-733 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“
53. Radviliškio rajono savivaldybės 2006-10-12 tarybos sprendimas Nr. T-885 „Dėl Radviliškio rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų patvirtinimo“
54. Radviliškio rajono savivaldybės 2006-10-12 tarybos sprendimu Nr. T-884 patvirtintos „Radviliškio rajono komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės“
55. Radviliškio rajono savivaldybės 2007-08-30 tarybos sprendimas Nr. T-160 „Dėl Radviliškio rajono savivaldybės tarybos 2006 m. kovo 30 d. sprendimo Nr. T-733 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“ dalinio pakeitimo“
56. Rūšiavimas// http://www.kaunoratc.lt/?LT=rusiavimo-svarba; prisijungimo laikas 2007 m. lapkričio 20 d.
57. Specifinių atliekų srautų tvarkymas// http://www.siauliai.lt/aplinkos_apsauga/atlieku_tvarkymas.php; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 10 d.
58. Staniškis J. K. Integruota atliekų vadyba. Kaunas: Technologija. 2004.
59. Šiaulių apskrities atliekų tvarkymo sistema. Galimybių studija., 2001 08 mėn.
60. Šiaulių miesto savivaldybės 2006-01-26 tarybos sprendimas Nr. T-4 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą“
61. Šiaulių miesto savivaldybės 2006-06-29 tarybos sprendimas Nr. T-209 „Dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą nuostatų“

62. Šiaulių miesto savivaldybės 2006-12-21 tarybos sprendimas Nr. T-452 „Dėl Šiaulių miesto komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“
63. Šiaulių miesto savivaldybės 2006-12-21 tarybos sprendimu Nr. T-452 patvirtintos „Šiaulių miesto komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės“
64. Šiaulių rajono savivaldybės 2006-11-16 tarybos sprendimas Nr. T-288 „Dėl Šiaulių rajono komunalinių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“
65. Šiaulių rajono savivaldybės 2006-11-16 tarybos sprendimu Nr. T-288 patvirtintos „Šiaulių rajono komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės“
66. Šiaulių rajono savivaldybės 2006-12-21 tarybos sprendimas Nr. T-316 „Dėl vietinės rinkliavos dydžio už atliekų surinkimą ir tvarkymą, ir lengvatų nustatymo“
67. Šiaulių rajono savivaldybės 2006-12-21 tarybos sprendimo Nr. T-316 priedas „Juridiniams asmenims nustatytos metinės atliekų susikaupimo normos“
68. Šiaulių rajono savivaldybės 2007-06-13 tarybos sprendimas Nr. T-183 „Dėl Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2006 m. gruodžio 21 d. sprendimo Nr. T-316 „Dėl vietinės rinkliavos dydžio už atliekų surinkimą ir tvarkymą, ir lengvatų nustatymo“ pakeitimo“
69. Šiaulių rajono savivaldybės 2007-10-01 įsakymas Nr. A-1211 „Dėl duomenų apie asmenis, kuriems taikoma vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą lengvata, pateikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“
70. Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas// http://www.apva.lt/san_projektas.php?id=1190617584; prisijungimo laikas 2007 m. rugsėjo 10 d.
71. Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo planas, 2005 09 26.
72. Šiaulių regiono plėtros tarybos, sprendimas dėl Šiaulių regiono komunalinių atliekų tvarkymo plano, patvirtintas 2005 m. spalio 28 d. Nr. 9// http://www.siauliai.aps.lt/ava/content/legislation.jsp?docLocator=F7C8B8CC55D611DA8508746164617373&pathId=44&type=LAW&inlanguage=lt&category=102&categoryId=102; prisijungimo laikas 2007 m. lapkričio 5 d.
73. Viešosios įstaigos Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centro ir Šiaulių apskrities savivaldybių bendradarbiavimo sutartis, 2005 05 10.

SANTRAUKA

Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimo ypatybės

Reikšminiai žodžiai: komunalinės atliekos, antrinės žaliavos, atliekų tvarkymo sistema, atliekų tvarkymo teisės aktai, principas „Teršėjas moka“, vietinė rinkliava, savivaldybių funkcijos.

Siekiant įvykdyti atliekų tvarkymą reglamentuojančių ES direktyvų ir Lietuvos teisės aktų reikalavimus, Lietuvoje pradėtos diegti regioninės atliekų tvarkymo sistemos, apimančios kelių savivaldybių teritorijas ir padedančios apsaugoti aplinką nuo užteršimo atliekomis. Regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimas – naujas ir perspektyvus reiškinys, sąlygotas Lietuvos įsipareigojimų Europos Sąjungai.

Narinėjant Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimosi ypatybes, magistriniame darbe:

- Nagrinėjama Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos organizavimas: sukurta konteinerinių aikštelių ir atliekų priėmimo punktų sistema, įrengtas regioninis Aukštrakių sąvartynas, patvirtintas „Teršėjas moka“ principas.
- Analizuojami ES reikalavimai atliekų tvarkymo srityje bei teisinis reglamentavimas Lietuvoje.
- Nagrinėjami Šiaulių regioninės sistemos veiklos pirmieji rezultatai: Atlikus tyrimą pastebėta, kad pradėjus diegti regioninę atliekų tvarkymo sistemą surenkama daugiau antrinių žaliavų, tačiau mažiau nei buvo prognozuota.
- Patvirtinta preliminariai suformuluota hipotezė: Vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą įvedimas yra lemiamas veiksnys Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos kūrimui.

SUMMARY

Characteristic of creation of Siauliai region waste management system

Key words: domestic wastes, secondary stakles, waste management system, legislation, principe of „Payment of Polluter“, local charge, function of municipality.

In Lithuania the regional waste management systems are implement according to Europe Union and Lithuania legislation. All regional waste management systems involve municipalities of this region. The municipalities help to keep enviroment from wastes. The systems of regional waste management are new and promising.

The characteristic of this work when the Siauliai region waste management system is establishing are:

- Creation of the system of dumster and waste admission stations, installation of new regional landfill in Aukstrakiai, confirmation of principe of „Payment of Polluter“.
- Analyses of EU and Lithuania legislation in waste management creation.
- When analysis was done, perceive that secondary stakles was collect more but less when it prognozed.
- Sertified the hypothesis that the payment for waste collection and management is decisive factor in creation of Siauliai region waste managment.

PRIEDAI

Vykdant projektą „Visuomenės aplinkosauginio švietimo sistemos Šiaulių apskrityje sukūrimas bei įgyvendinimas“ išleisti lanktinukai

Ginkūnų seniūnijos atliekų priėmimo punktas





